

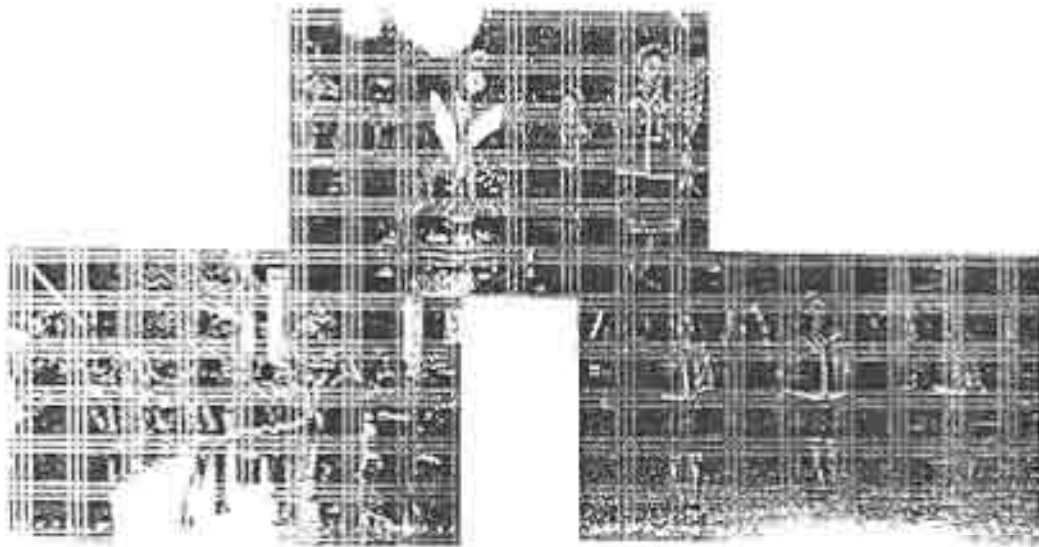

รายงานการศึกษาวิจัยโครงการ

“การประเมินระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโลกโค้ง
พ.ศุดท้าว อ.ภูฉิมธาร เขม่น อ.กาฬสินธุ์”

ฉบับ ๑

จัดทำโดย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ไซบี (สอ.ส.)

ไซบี

ดร.สุเมธ เต็มแก้วสุวรรณ และคณะ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พุมล ๓๖๖๓ 2545

บัญชีเลขที่ PDK245F002

รายงานการศึกษาวิจัยโครงการ

“การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโลกโค้ง”

ศ.กฤษทวี อ.กฤษนารายณ์ จ.ภาพสินธุ์

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเมธ เมียวทรัพย์วงษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ถาวรศักดิ์ ศรีพันธ์	คณะเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นางสาวบุญจันทร์ ธรรมิ	ศูนย์บริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นายดีเทือก ไชยวงษ์	ผู้ใหญ่วัย	บ้านโลกโค้ง
นายจิรฉัตร ชูชู	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 3 (ขอนแก่น)	

ผู้ช่วยวิจัย

นางสาวสุจินดา ชิมลี	โครงการระดมการท่องเที่ยว	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นางสาวอรุณวรรณ อีระเวณี	ศูนย์บริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นางสาวสุภาวระ ชิมพะรัมย์	ศูนย์บริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นางสาวระวีภา ชิมทรัพย์	ศูนย์บริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
นายประเสริฐ วงศ์ทอง	ศูนย์บริการวิชาการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายงาน โครงการวิจัย เรื่อง
“การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง”

ต.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.ย.จ.กาฬสินธุ์
สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์* และคณะ

บทคัดย่อ

การศึกษากิจการการจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.กุดฉิม ร.ย.จ.กาฬสินธุ์ ที่ผ่านมา เพื่อศึกษาผลกระทบ สภาพปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ จากการรวบรวมข้อมูลitudinal ข้อมูลปฐมภูมิ และการประมวลผลการศึกษาเชิงระบบ พบว่า บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านชาวไทย ซึ่งตั้งหมู่บ้านอยู่ท่ามกลางธรรมชาติติดกับวนอุทยานภูผาหัว ที่มีทั้งป่าไม้และน้ำตกที่งดงาม และชาวบ้านยังคงรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ได้อย่างมาก ชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน เป็นอย่างดี และมีความนับถือเชื่อฟังผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน) ยอมรับและยินดีปฏิบัติตามการตัดสินใจของผู้นำ แต่มีการจัดระเบียบชุมชน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ร่วมคิดตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เมื่อทางจังหวัดร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดและจัดให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชาวไทย จึงมีการท่องเที่ยวเข้ามาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541 จนปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากการอยู่อย่างสงบเรียบง่าย เป็นความกระตือรือร้นในการรองรับการท่องเที่ยว มีการปรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องความสะดวก การปรุงแต่งรสชาติอาหาร การรื้อฟื้นการแต่งกายและวัฒนธรรมแบบเดิม และมีกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันสมดุลธรรมชาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น การใช้น้ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องจัดหามาเพิ่ม ; อาหารจากธรรมชาติลดน้อยลงต้องซื้อจากในเมืองมาเพิ่มเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว และหมู่บ้านเริ่มได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาเรื่อง การจัดการขยะ และทรัพยากรน้ำ ในขณะเดียวกันการจัดโครงสร้างพื้นฐานภายในหมู่บ้านน่าจะได้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านอีกหลายอย่างที่น่าจะมีการศึกษาเพื่อนำมาเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยว และหากพิจารณาลักษณะทางกายภาพของการตั้งชุมชนชาวไทยแล้ว ควรพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งตำบล กุดหว้าให้มีการจัดการการท่องเที่ยว ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับองค์การบริหารส่วนตำบล และสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนอื่นในระดับจังหวัดและภูมิภาค

* ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์	1
คำถามการวิจัย	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	2
งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิดและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	4
ขอบเขตการศึกษา	4
พื้นที่ในการศึกษา	4
วิธีการศึกษา	5
การประมวลผลการศึกษา	5
บทที่ 3 ผลการศึกษา	6
ที่ตั้งและอาณาเขต	6
ลักษณะทางกายภาพของตำบลกุหลาบ	8
ดินและการถือครองที่ดิน	8
แหล่งน้ำในการทำการเกษตร	8
แหล่งน้ำดื่มและน้ำใช้	12
ป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า	15
การประกอบอาชีพ	17
การเกษตร	17
การเลี้ยงสัตว์	19
อาชีพนอกการเกษตร	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ประวัติชุมชนบ้านโคกโค้ง	23
การปกครอง	24
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม	26
ประเพณีและความเชื่อ	27
การเปิดเป็นหมู่บ้านนักท่องเที่ยว	31
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว	40
บทที่ 4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านโคกโค้ง	42
บทวิเคราะห์เชิงกระบวนการทำงาน	44
ข้อเสนอแนะแนวทางโอกาสและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว	49
การดำเนินงานขั้นต่อไป	51
เอกสารอ้างอิง	53

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนที่แสดงที่ตั้งของจังหวัดกาฬสินธุ์	7
รูปที่ 1 แผนที่แสดงอำเภอภูผามาศในจังหวัดกาฬสินธุ์	9
รูปที่ 2 แผนที่แสดงตำบลภูคหว่าในอำเภอภูผามาศ จังหวัดกาฬสินธุ์	10
รูปที่ 3 แผนที่แสดงจุดดินในตำบลภูคหว่า	11
รูปที่ 4 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินบ้านโคกโค้ง	13
รูปที่ 5 แผนที่แสดงแหล่งน้ำและเส้นทางคมนาคมในตำบลภูคหว่า	14
รูปที่ 6 ปฏิทินแสดงผลผลิตจากป่าตามฤดูกาลในรอบปี	16
รูปที่ 7 ปฏิทินแสดงกิจกรรมต่างๆ ในรอบปี	18
รูปที่ 8 แผนที่ตั้งบ้านเรือนบ้านโคกโค้ง ตำบลภูคหว่า	25
ภาพหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไท บ้านโคกโค้ง	34
แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตรวนอุทยานภูผาวัว	36

3. เพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าเอกลักษณ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง
4. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ และสร้างร่วมมือระหว่างชุมชน โลก โกง่กับชุมชนอื่นๆ ที่อยู่โดยรอบ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถวางแผนและจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเหมาะสมกับท้องถิ่น ได้อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. สภาพการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โลก โกง่ที่ผ่านมามีความเป็นมาอย่างไร มีการจัดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านใดบ้าง อย่างไร
2. ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคืออะไร
3. ควรมีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับท้องถิ่น และไม่ก่อผลกระทบด้านลบต่างๆ ในอนาคต

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทบทวนสภาพปัญหาและหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเหมาะสมกับท้องถิ่น ได้
2. คนในชุมชนมีความตระหนักร่วม เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและสามารถพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น
3. ได้แผนงานและแนวทางในการดำเนินการเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย : 3 เดือน

ตุลาคม 2544 – 31 ธันวาคม 2544

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

48,600 (สี่หมื่นแปดพันหกหรือบาทถ้วน)

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

บ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.กุดฉิม รอยซ์ จ.กาฬสินธุ์ เป็นหมู่บ้านชาวผู้ไทที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานานร่วมร้อยปี หมู่บ้านอยู่ท่ามกลางภูเขาล้อมรอบสามด้าน ชาวบ้านดำรงชีพด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ ยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในปี พ.ศ. 2541 จังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งบ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมผู้ไท มีการนำรูปแบบ Home Stay เข้าไปในชุมชน ทั้งจังหวัดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้าไปพักแรมเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง แต่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการริเริ่มจากหน่วยงานราชการเป็นหลักชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการรองรับการท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาอันเกิดจากการจัดการท่องเที่ยวที่มีการหลั่งไหลเข้าไปของนักท่องเที่ยว โดยมิได้เตรียมความพร้อมให้กับชุมชนไว้อย่างเพียงพอก่อน อย่างไรก็ตาม การสำรวจเบื้องต้นของทีมวิจัย พบว่า ชาวบ้านยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองเอาไว้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากมีการศึกษาถึงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวผู้ไท จะทำให้ได้องค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถนำมาพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านได้รู้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมในอดีต ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม จึงควรที่จะได้ดำเนินการโครงการวิจัยระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หมู่บ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ. กุดฉิม รอยซ์ จ. กาฬสินธุ์ ขึ้น อันจะทำให้สามารถได้แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโคกโก่งที่ผ่านมา ให้ทราบถึงสภาพปัญหาผลกระทบ ข้อดี ข้อเสียในด้านต่างๆ
2. เพื่อศึกษาถึงองค์ความรู้ท้องถิ่นและสภาวะด้านอื่นๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับการพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ด้วยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ชุมชนจัดการท่องเที่ยวพื้นฐานบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ให้ความพึงพอใจและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ทุกชีวิตที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน และนักท่องเที่ยวตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จะช่วยรักษาระบบสมดุลของระบบนิเวศไว้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิดและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาระบบมาตรฐานคุณภาพในการจัดการท่องเที่ยว เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่ท่ามกลางกระแสการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ด้วยความมุ่งมั่นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ที่สามารถเชื่อมโยงอย่างเป็นธรรมชาติกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ทำให้ทั่วโลกร่วมกัน รมรงค์และหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆกันอย่างหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่ปรารถนาจะเรียนรู้โลกอย่างกว้างขวางผ่านทางท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ที่ผ่านมามีส่วนมากเป็นการศึกษาในด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการควบคุม การพัฒนาการท่องเที่ยว การศึกษาบทบาทแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรการบริหารส่วนตำบล(อบต.) หรือ สภาตำบล (สท.) (ททท.,2542) เพื่อใช้เป็นคู่มือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในความรับผิดชอบของ อบต. และ สท. ททท. ซึ่งได้พิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม คู่มือนี้ก็ยังไม่สามารถใช้เป็นคู่มือในการจัดทำระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุม แต่สามารถใช้เป็นแนวทางหรือหลักการบริหารการจัดการท่องเที่ยวสำหรับ อบต. ได้อย่างดีในระดับหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงการท่องเที่ยวยังเกี่ยวข้องกับชุมชนและบริบทแวดล้อมซึ่งเป็นระบบนิเวศของชุมชนอีกมาก จึงควรต้องมีการศึกษาระบบมาตรฐานคุณภาพให้ชัดเจนขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโลกโค้งที่ผ่านมา ให้ทราบถึงสภาพปัญหา ผลกระทบ ข้อดี ข้อเสียในด้านต่างๆ ตลอดจนแนวโน้มในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวหมู่บ้านโลกโค้ง

พื้นที่ในการศึกษา :

หมู่บ้านโลกโค้ง ต.กุศหว้า อ.ภูฉิมราชย์ จ.กาฬสินธุ์ และชุมชนชาวผู้ไท โดยรอบ

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารแหล่งต่างๆ
 - 1.1 กช.ช. 2 ค. ปี พ.ศ. 2542
 - 1.2 แผนที่ทหาร 1: 50,000
 - 1.3 เอกสารศึกษากลุ่มชนผู้โศกบับต่างๆ
2. การศึกษาสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ
 - 2.1 ลงพื้นที่เพื่อจัดทำแผนที่ระดับตำบล, หมู่บ้านและชุมชน
 - 2.2 จัดทำแผนที่หมู่บ้าน (Village map) ศึกษาจัดทำร่วมกับคนในหมู่บ้าน
 - 2.3 การสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เป็นตัวแทนชุมชน (Key person) เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ครู ตลอดจนชาวบ้านทั่วไป รวมทั้งเยาวชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และผลกระทบจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ทั้งในด้านวัฒนธรรม, ธุรกิจการขายสินค้าพื้นเมือง, การจัดกิจกรรม, การต้อนรับและอื่นๆ
 - 2.4 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วนอุทยานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
 - 2.5 การสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมแพคเกจ และครัวเรือนที่ไม่ได้จัดเป็นที่พักนักท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว
3. จัดการประชุมร่วมในพื้นที่

จัดเวทีประชาคมร่วมระหว่างผู้นำชุมชน คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนใกล้เคียง เจ้าหน้าที่หน่วยงานในพื้นที่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การประมวลผลการศึกษา

จัดการประชุมเพื่อนำผลการวิเคราะห์พื้นที่และชุมชน เสนอและวิเคราะห์ในเชิงระบบเพื่อศึกษาประเด็นปัญหา ตลอดจนสิ่งที่ชุมชนเสนอว่าเป็นปัญหาในการดำเนินการวิเคราะห์ รวบรวม สรุปรายงาน

บทที่ 3 ผลการศึกษา

เมืองฟ้าแดดสูงยาง โปงตางเค็ดคำ วัดนธรรมผู้ไท
ผ้าไหมแพรวา ผาสวยภูพาน มหาธารลำปาว โคนเอนาร์สักวิโลกอันเป็

จากคำขวัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีสิ่งที่น่าสนใจหลายสิ่ง และสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจในจังหวัดกาฬสินธุ์ก็คือ "วัฒนธรรมผู้ไท" ซึ่งผู้ไทเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน เคลื่อนย้ายมาที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และข้ามแม่น้ำโขงมาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย บริเวณเทือกเขาภูพานที่จังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์เองมีชาวผู้ไทอาศัยอยู่ในหลายอำเภอ ได้แก่ อำเภอกำม่วง เขาวง สมเด็จ ห้วยผึ้ง นามน และกุดฉิมรังษี ชาวผู้ไทเป็นกลุ่มชนที่น่าสนใจและน่าศึกษา เพราะเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และยังคงอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ไว้เป็นอย่างดี "หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง" เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ปัจจุบันเปิดหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเปิดให้พักแบบ Home stay กับครอบครัวเพื่อศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวผู้ไท

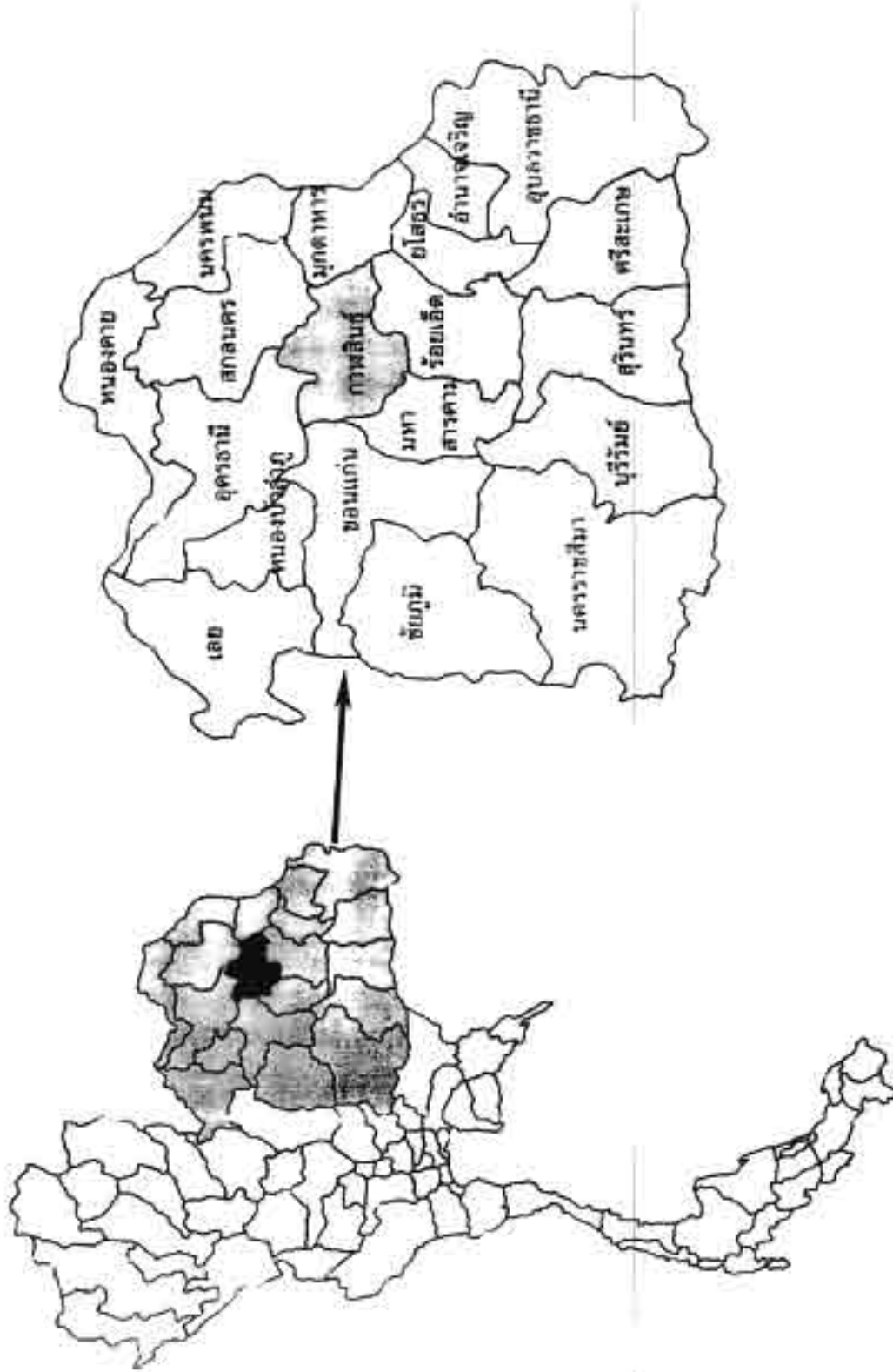
ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอกุดฉิมรังษี ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ไปทางทิศตะวันออกเฉียงประมาณ 70 กิโลเมตร (รูปที่ 1) ตำบลกุดหว้าตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอกุดฉิมรังษีไปทางทิศตะวันออกเฉียงระหว่าง 3 ถึง 19 กิโลเมตร (รูปที่ 2) และหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุดฉิมรังษี จังหวัดกาฬสินธุ์

หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ 16 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน (รูปที่ 3)

ทิศเหนือ	จดภูหลังเตา
ทิศใต้	จดบ้านนาไคร้
ทิศตะวันออก	จดภูจำม่น
ทิศตะวันตก	จดภูมะตูม

มีเส้นทางคมนาคมจากตัวอำเภอเป็นถนนลาดยางผ่านไปจังหวัดมุกดาหาร และมีทางแยก
จากบ้านนาโควี่เป็นถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน (รูปที่ 5)

แผนที่แสดงที่ตั้งของจังหวัดกาฬสินธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในประเทศไทย

ลักษณะทางกายภาพของตำบลกุดหว้า

คำขวัญของตำบลกุดหว้า

กุดหว้าคำจีน ไหม	ผู้โทสาวงาม
ผาดำถายมือ	ถือชื่อหมอนชนิด
วิวิจิตรอย่างวังมน	คนตรีพื้นเมือง
ฟูเฟื่องบุญเดือนหก	น้ำตกคาดสูง

ดิน และการถือครองที่ดิน

ตำบลกุดหว้า มีชุดดินที่สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นภูเขาและไม้ยืนต้น พื้นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่และไม้ผล และพื้นที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำนา (รูปที่ 3) (แผนชุมชนและแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544)

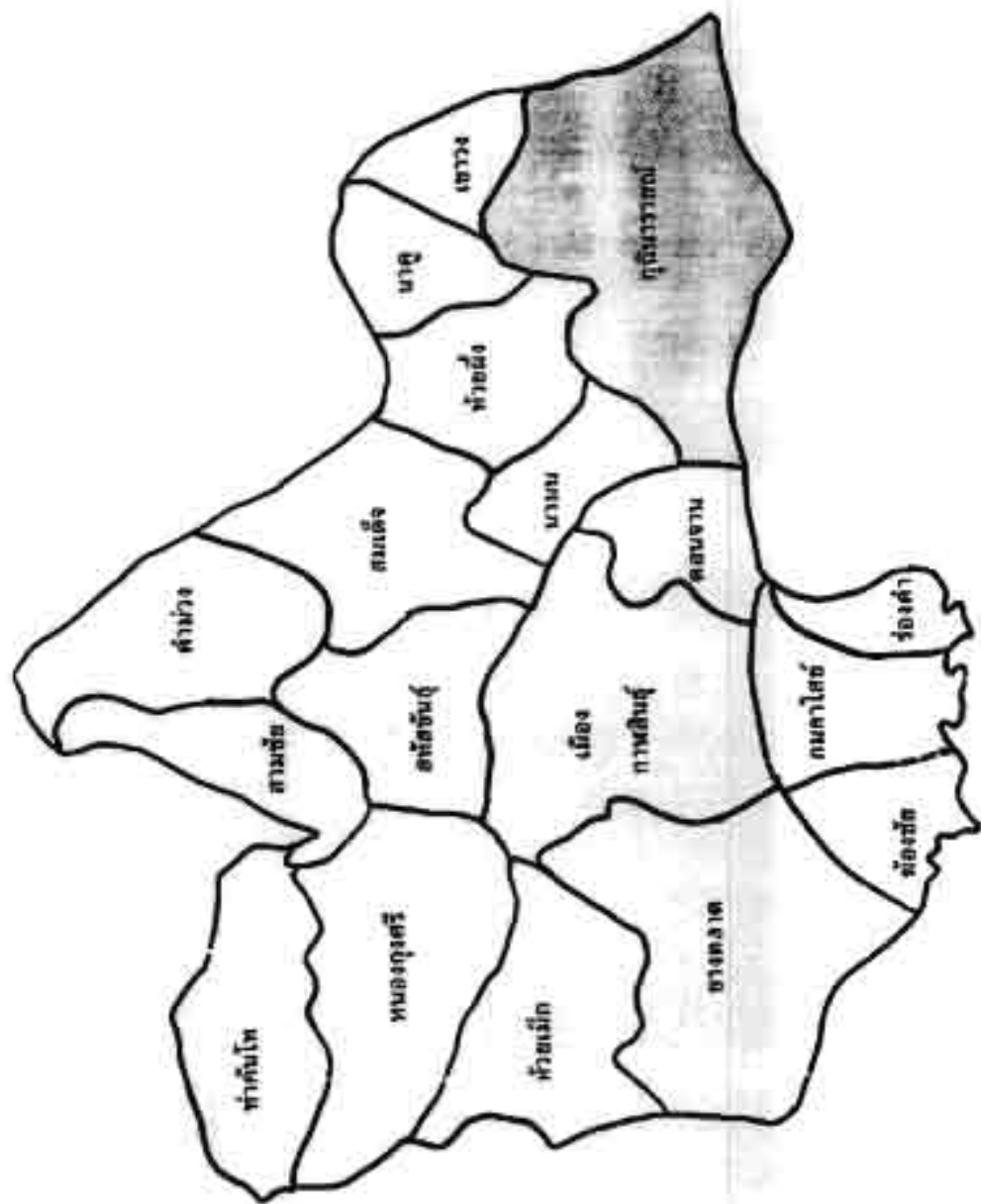
บ้านโลกโงงมีพื้นที่ทั้งหมด 1,467 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเป็นที่นา ลักษณะของดินส่วนมากจะเป็นดินร่วนปนทราย อุ้มน้ำได้ไม่ดี ในหมู่บ้านส่วนมากมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองไม่ต้องเช่า ส่วนมากมีที่ดินทำกินเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ต่อครัวเรือน แต่จะมีบางครัวเรือนที่มีที่ดินมากคือประมาณ 30 ไร่ และครัวเรือนที่มีที่ดินน้อยประมาณ 5 ไร่ นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินอีก 1 ครัวเรือน ส่วนเอกสารสิทธิ์ส่วนมากเป็น น.ส. 3ก

การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

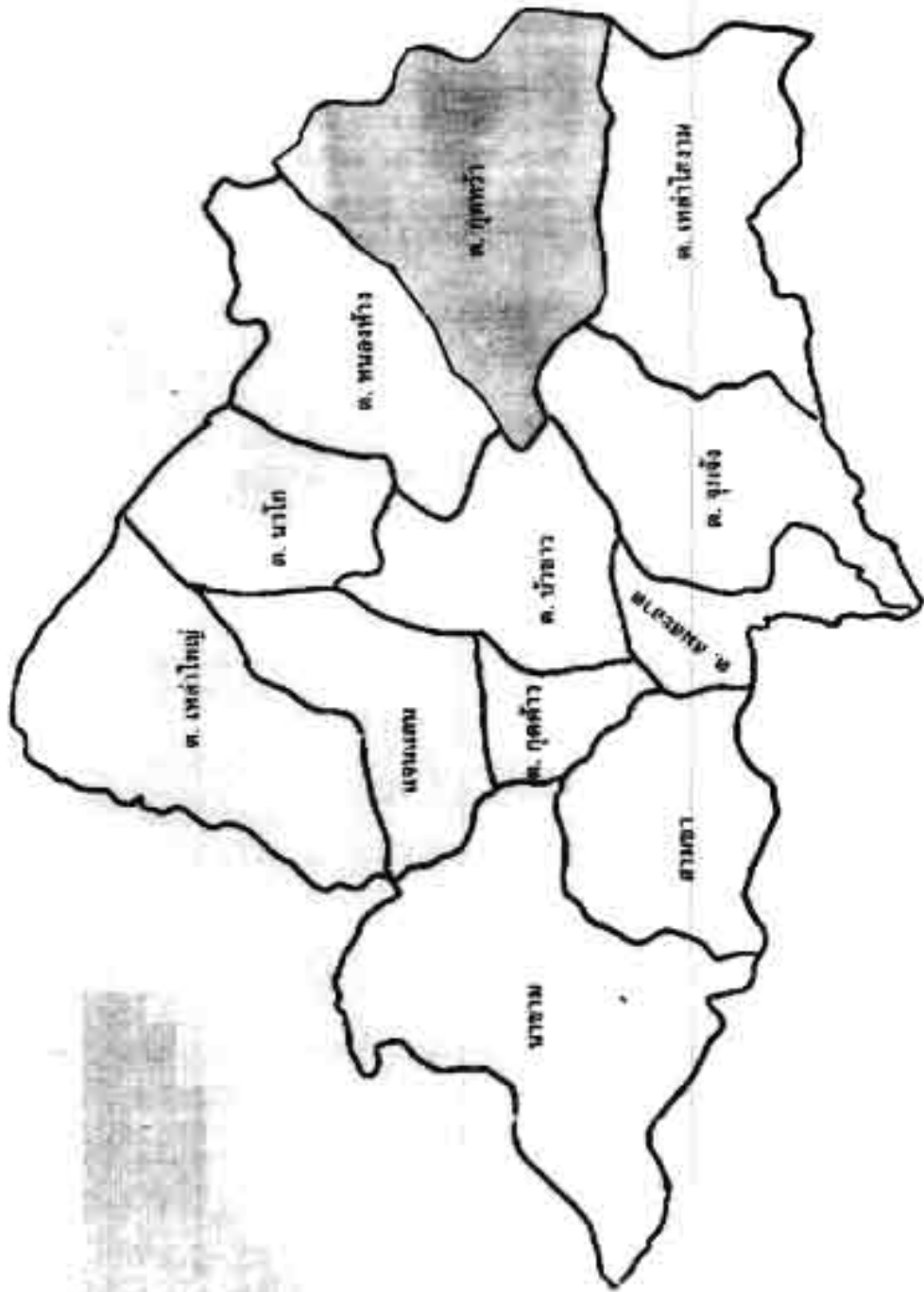
ในอดีตชาวบ้านสามารถใช้พื้นที่ตามฤดูกาลต่างๆ ในการทำไร่ได้ แต่ในปัจจุบันหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบไม่อนุญาตให้ขึ้นไปทำการเพาะปลูกได้ พื้นที่ดินส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์จึงเป็นที่นาทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวชาวบ้านใช้ในการทำนาในฤดูฝนเท่านั้น ส่วนในหน้าแล้งจะไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการปลูกพืช เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน จึงทำให้ขาดน้ำในฤดูแล้ง นอกจากนี้แล้วในหน้าจะมีการขุดสระไว้ในนา เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในกรณีที่ฝนทิ้งช่วง ปักอ้อยปลา และปลูกผักสวนครัวไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ซึ่งในหมู่บ้านมีสระในนาประมาณ 50 แห่ง ส่วนใหญ่จะมีน้ำพอใช้ได้ตลอดปี ปัญหาของที่ดินที่พบนอกจากการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งแล้วยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก คือ ดินจืด ต้องมีการใช้ปุ๋ยในการทำนา (รูปที่ 4)

แหล่งน้ำในการทำเกษตร

ตำบลกุดหว้ามีลำห้วย และแหล่งน้ำต่างๆ ไหลผ่าน คือ ห้วยจุมจัง ลำห้วยแดง ห้วยแล้ง และมีอ่างเก็บน้ำห้วยจุมจังที่ ต. กุดหว้า (รูปที่ 5) ซึ่งในภาพรวมของตำบลจะมีน้ำในการทำเกษตรเพียง

รูปที่ 1 แผนที่แสดงลำเนาภูมิลักษณ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ 2 แผนที่แสดงตำบลทุกหัวไต้ในอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

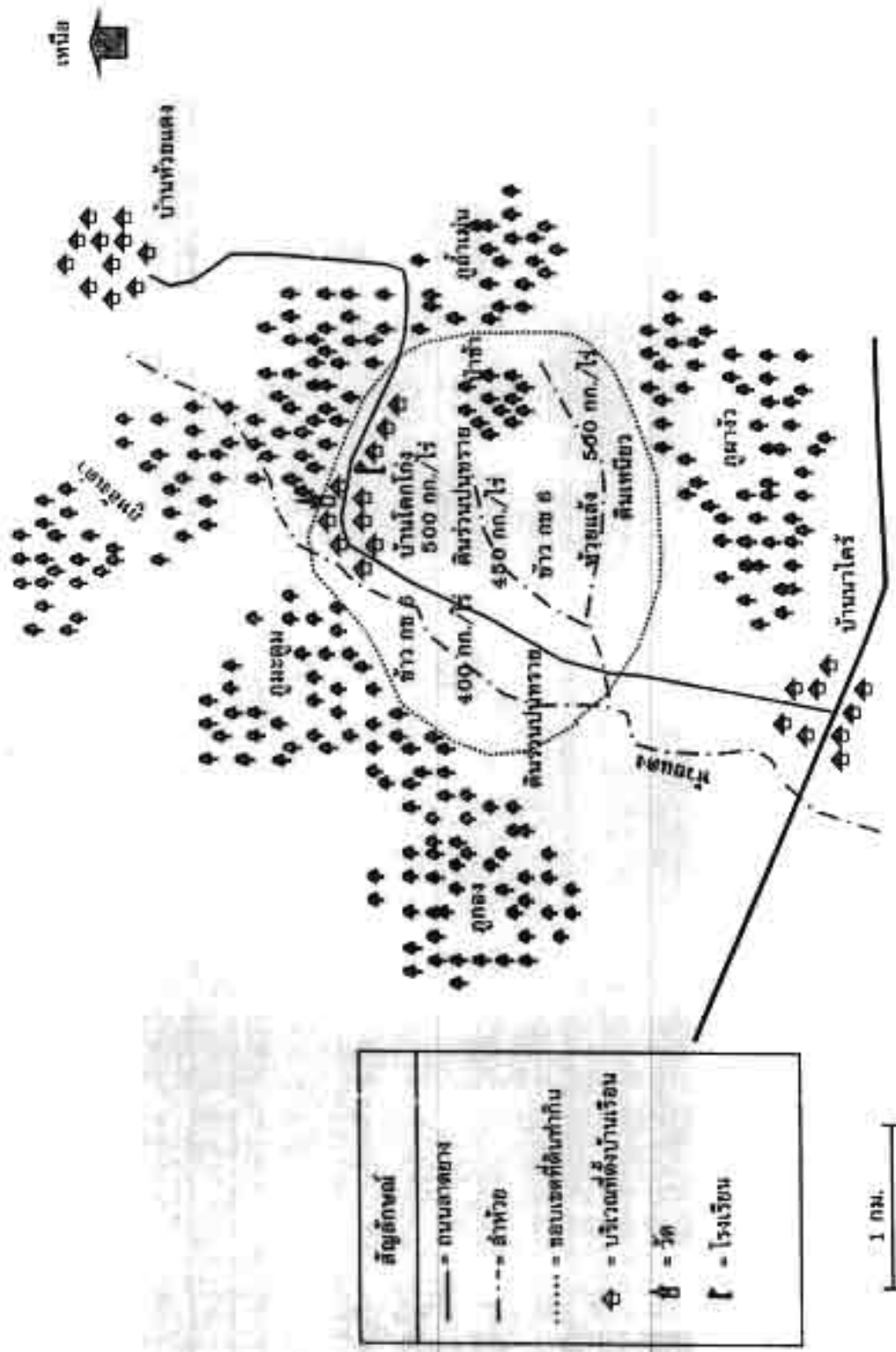
พอสำหรับการทำนาในฤดูฝน เนื่องจากมีน้ำจากภูเขาไหลลงสู่ที่นา (อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก) แต่ในฤดูแล้งน้ำในการทำนาก่อนจะขาดแคลน เนื่องจากน้ำในลำห้วยจะแห้ง มีน้ำไม่ตลอดทั้งปี อีกทั้งน้ำในฤดูฝนที่มีมากก็ไม่สามารถที่จะเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ เพราะน้ำที่มาจากภูเขาจะมาด้วยความเร็วสูงและแรงมาก การที่จะกั้นฝายไว้จึงเป็นเรื่องยาก ฝายเล็กไม่สามารถกั้นได้ ต้องใช้ฝายใหญ่ที่แข็งแรงและต้องใช้งบประมาณมาก ทำให้ในฤดูแล้งมีเพียงบ้านชุมชี่ช้างเท่านั้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งได้ (อาศัยน้ำบาดาล) ส่วนหมู่บ้านอื่นๆ ไม่สามารถที่จะทำการเกษตรอื่นนอกเหนือจากการทำนาในฤดูฝนได้ ซึ่งถือว่าปัญหานี้เป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งของตำบลกุดหว้า

สำหรับหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่งนั้น การทำการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนาอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก นอกจากน้ำฝนแล้วก็ยังมีน้ำที่มาจากภูเขาที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน โดยทำเป็นคลองส่งน้ำเข้าสู่ที่นาของชาวบ้าน และมีน้ำจากลำห้วยที่ใช้ในการทำนาก่อน เช่น ห้วยแดงโดยชาวบ้านจะมีคลองส่งน้ำเข้าไปในที่นาของตนเอง ลักษณะคลองมีทั้งที่เป็นคลองดิน เป็นคลองปูนซิเมนต์ และบางที่น้ำก็จะมี การค่อท่อเข้าไปในพื้นที่นาของคน บางที่น้ำก็จะใช้รดไถนาเดินตามป็นน้ำเข้าไปใช้ในที่นาของตนเอง เพื่อใช้ในการเพาะปลูกข้าว ซึ่งการใช้น้ำจะเพียงพอสำหรับทำนาปีละครั้งเท่านั้น เมื่อสิ้นสุดฤดูฝนน้ำส่วนนี้ก็จะหมดไปด้วย ทำให้ชาวบ้านมีน้ำเพียงพอทุกปีในการทำนาก่อนในฤดูฝนเท่านั้น ส่วนฤดูแล้งก็จะขาดแคลนน้ำเช่นเดิม

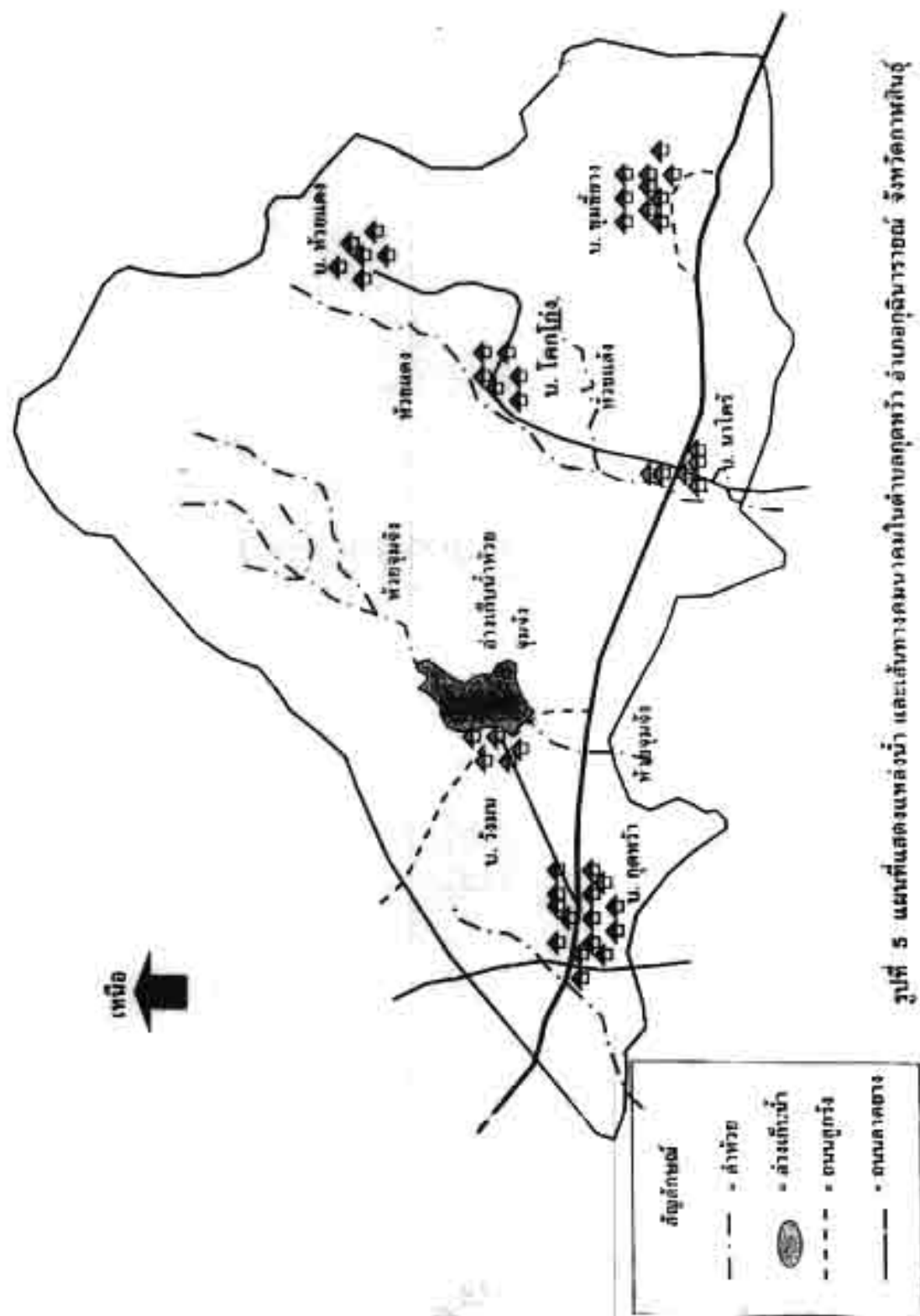
แหล่งน้ำดื่ม และน้ำใช้

หมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลกุดหว้ามีน้ำดื่ม น้ำใช้ ไม่เพียงพอ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีเพียง 15.84 % ของครัวเรือนทั้งหมดเท่านั้นที่มีน้ำดื่มเพียงพอตลอดทั้งปี และ 35.75% เท่านั้นที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี (ข้อมูล กชช 2 ค ปี 2542, กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) ซึ่งปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลกุดหว้าที่อยู่นอกเขตเทศบาลกุดหว้าประสบปัญหานี้ ทั้งปัญหาปริมาณน้ำ และคุณภาพน้ำ หมู่บ้านส่วนมากไม่มีน้ำประปาใช้ ส่วนหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้ก็ไม่สามารถใช้น้ำประปาสำหรับดื่มได้ เนื่องจากมีสารที่เกินมาตรฐานที่จะใช้ดื่มได้ (บ้านชุมชี่ช้าง)

สำหรับหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่งนั้น น้ำดื่มส่วนมากใช้น้ำฝนเป็นหลักโดยชาวบ้านจะมีภาชนะเก็บกักน้ำของแต่ละครัวเรือน ซึ่งชาวบ้านจะมีโอ่งแดงขนาดใหญ่และโอ่งมังกร เก็บกักน้ำไว้ใช้ดื่ม ส่วนใหญ่จะไม่คุ้มปี จะขาดแคลนในฤดูแล้ง เนื่องจากภาชนะเก็บกักน้ำยังไม่เพียงพอ ซึ่งชาวบ้านจะแก้ปัญหาโดยใช้น้ำจากบ่อน้ำดื่มของหมู่บ้านที่มีอยู่ 2 บ่อ ซึ่งเพียงพอสำหรับการบริโภค ส่วนน้ำใช้ ใช้น้ำบ่อที่มีลักษณะเป็นน้ำบ่อเป็นน้ำบ่อบาดาล ลักษณะของบ่อจะเป็นบ่อไม้เป็นกระบะที่เหลี่ยมและมีการค่อท่อพีวีซีส่งน้ำไปยังบ้านของชาวบ้านและวัด มีโคกนาไม่ไว้ป็นน้ำมาใช้ และมีค้ำมั่งติเขียวน้ำเงินคุดมไว้กั้นฝุ่น แผลง ชาวบ้านจะได้ใช้น้ำจากแหล่งนี้ในการใช้

รูปที่ 4 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน บ้านโคกสูง หมู่ที่ 5 ต. กุดหว้า อ. กุฉินารายณ์ จ. กาฬสินธุ์

รูปที่ 5 แผนที่แสดงแหล่งน้ำ และเส้นทางคมนาคมในตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดกาฬสินธุ์

และตีมันโดยการตีมันก็มีการตีมันก่อนด้วย รอบๆบ่อก็จะลาดปูนซีเมนต์ปากบ่อก็จะไม่สูงมากนัก น้ำจากแหล่งนี้ก็จะทำให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอ และชาวบ้านเองก็จะประหยัดในการใช้ร่วมกัน ทำให้ไม่ค่อยประสบปัญหาขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ในกลุ่มชาวบ้าน

ป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า

เนื่องจากหมู่บ้าน โศกโก่งมีภูเขาล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่ามาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านมีความผูกพันกับภูเขาและป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง ป่าเป็นแหล่งอาหารหลัก และมีความสำคัญกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นเห็ดต่างๆ (เห็ดกระด้าง เห็ดขอนขาว เห็ดน้ำหมาก ฯลฯ) หน่อไม้ ไข่มดแดง หอย หวาย ปู ดอกไม้ (กระเจียว ดอกสะแบง) และผักต่างๆ นอกจากนี้ภายในเขตหมู่บ้านก็มีป่าที่เป็นเขตอนุรักษ์ของชุมชน เช่น ป่าบริเวณคอนปู่ตา ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และยังมีป่าไม้ซึ่งขึ้นเองตามธรรมชาติรอบๆห้วยหรือแหล่งน้ำ ชาวบ้านสามารถตัดไม้มาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ไม้ไผ่ ไม้กก เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านจะใช้กันอย่างเห็นคุณค่า ตามความจำเป็นในแต่ละครั้งเท่านั้น ซึ่งในหมู่บ้านโศกโก่งนั้นจะมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกคนช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์ไม้จากป่า และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไม่ให้นำพันธุ์พืชต่างถิ่นมาปลูก เพราะจะทำให้ขาดดุลยภาพทางธรรมชาติและระบบนิเวศน์วิทยา อีกทั้งราษฎรสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้เพียงส่วนน้อยและใช้อย่างประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้สภาพป่าไม้ของหมู่บ้านโศกโก่งยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ผลผลิตจากป่าสามารถที่จะแยกตามฤดูกาลได้ดังนี้ (รูปที่ 6)

1. หน่อไม้ เดือน 6 - เดือน 12 (พฤษภาคม-พฤศจิกายน)
2. ไข่มดแดง ผักหวาน ผักคิ้ว ผักกระโดน ดอกไม้สัง ดอกสะแบง ดอกไม้ชาด
เดือน 3 - เดือน 6 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม)
3. เห็ดต่างๆ เดือน 6- เดือน 11 (พฤษภาคม - ตุลาคม)
4. หอย ปลา กบ ปู เดือน 6 - เดือน 12 (พฤษภาคม - พฤศจิกายน)
5. ดอกกระเจียว (อาหาร) เดือน 4 - เดือน 6 (มีนาคม - พฤษภาคม)
6. ดอกกระเจียว (ดอกไม้) เดือน 10 - เดือน 11 (กันยายน - ตุลาคม)
7. หวาย ตลอดทั้งปี มีมากในหน้าฝน
8. สุนัขไทร ตลอดปี

ผลผลิตจากป่าทุกชนิดปัจจุบันหาได้ในปริมาณที่น้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต แต่ก็ยังสามารถที่จะหาได้เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน และต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ในกรณีที่มี นักท่องเที่ยวไม่มากนัก แต่ถ้ามีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจิ่ง แนวนมากอาหารพื้นบ้านก็จะไม่เพียงพอ ต้องซื้อจากตลาดมาประกอบอาหาร เนื่องจากในปัจจุบันอาหารจากป่าหาได้ยากขึ้น แต่ก็มีชาวบ้านบาง

ผลผลิตจากป่า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ย.	พ.ย.	ธ.ค.
หน่อไม้					↑							
ไข่มตแดง, ผักคั่ว, ผักหวาน, ผักกระโดน,					↑							
ดอกไม้อิง, ดอกแสลง, ดอกไม้ช้ำด					↑							
เห็ดต่างๆ					↑							
หอย, ปลา, กบ, ปู					↑							
ดอกกระเจียว (ภาพาร)					↑							
ดอกกระเจียว (ดอกไม้)					↑							
หวาย, สมุนไพร					↑							

รูปที่ 6 ปฏิทินแสดงผลผลิตจากป่าตามฤดูกาลในรอบปี

ส่วนที่พยายามที่จะนำพืชบางชนิดลงมาปลูกในพื้นที่ราบบริเวณบ้านที่อยู่อาศัยหรือในพื้นที่นา แต่ก็ไม่สามารถที่นำมาขยายหรือปลูกไว้ได้ทั้งหมด มีบางชนิด เช่น หวาย สามารถที่จะปลูกได้ แต่ก็มีบางชนิดที่ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ผักหวาน เป็นต้น

การประกอบอาชีพ

หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท โครก โกงมีการประกอบอาชีพการเกษตรในการทำนาเป็นหลัก และมีอาชีพนอกการเกษตรเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนด้วย เช่น การทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง จักสาน และรับจ้างเป็นต้น (รูปที่ 7)

การเกษตร

การทำนา เป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพที่ทำต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บ้าน โครก โกงทำนาทุกหลังคาเรือน (ทั้ง 130 ครัวเรือน) และครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกิน 1 ครัวเรือนก็จะเช่าที่นาทำ โดยทำนาปีละ 1 ครั้งในหน้าฝนเท่านั้น ครัวเรือนที่มีที่นายน้อยประมาณ 5 ไร่ และบางครัวเรือนที่มีที่นามากที่สุดในหมู่บ้านคือ 30 ไร่ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทำนาหลังคาเรือนละ 10 ไร่ ซึ่งจะเท่ากับพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ยต่อครัวเรือนของตำบลลูกหว้าคือ 5 - 10 ไร่ต่อครัวเรือน (การสำรวจข้อมูลทางการเกษตรระดับตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2542, สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น, 2543) น้ำที่ใช้ในการทำนาอาศัยน้ำฝน แต่ไม่ขาดแคลนน้ำ สามารถทำนาได้ทุกปี ผลผลิตค่อนข้างสม่ำเสมอ ข้าวที่ปลูกส่วนมากเป็นข้าวเหนียว พันธุ์ กข 6 ซึ่งข้าวเหนียวเป็นข้าวที่ชาวบ้านใช้ในการบริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ก็มีข้าวคอกและข้าวเจ้ามะลิเป็นบางส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การเตรียมดินใช้รถไถนาเดินตามเป็นหลัก ในหมู่บ้านมีทั้งหมด 50 คัน (แผนชุมชนและแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตำบลลูกหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544) สำหรับครัวเรือนที่ไม่มีรถไถก็จะจ้างไถเตรียมดิน แรงงานที่ใช้ในการทำนาส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก การช่วยเหลือกันโดยหมุนเวียนกันภายในเครือญาติ และมีการจ้างแรงงานบ้างบางส่วน ค่าจ้างแรงงานเป็นวันละ ๆ 100 บาท โดยอัตราค่าจ้างสูงสุด คือประมาณ 180 บาท โดยจ้างแรงงานจากแรงงานทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน จากหมู่บ้านอื่น เช่น บ้านนาโคก บ้านห้วยแดง เป็นต้น โดยจะมีรถไปรับ - ส่ง และเลี้ยงอาหารด้วย และมีรถไถนาเดินตามเป็นเครื่องจักรในการทำนา และใช้คอกพ่วงเพื่อโดยสารไปที่นาและขนส่งสิ่งของได้ด้วย ส่วนการนวดข้าวปัจจุบันส่วนมากใช้เครื่องสีข้าวแทนการนวดข้าวด้วยแรงคน แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังใช้แรงคนนวดข้าวเหมือนเดิม ซึ่งผลผลิตข้าวที่ได้จะอยู่ระหว่าง 400 - 500 กิโลกรัมต่อไร่ เฉลี่ย 450 กิโลกรัมต่อไร่

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กิจกรรมการเกษตร	การทำนา							ข้าว 6				
	การเลี้ยงสัตว์	ข้อยเลี้ยง					ผู้กล้า + เลี้ยงที่ป่า					
กิจกรรมนอกการเกษตร	ทอผ้า		ทอผ้า								ทอผ้า	
	จักสาน					จักสาน						
	รับจ้างแรงงาน										รับจ้างในชุมชน+กรุงเทพฯ	
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม			รับจ้างดูวงเทพา									
						การท่องเที่ยว						

รูปที่ 7 ปฏิทินแสดงกิจกรรมต่าง ๆในรอบปี

สูงกว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของตำบลกุดหว้าเล็กน้อย คือ 410 กิโลกรัม ต่อไร่ (ข้อมูล กชช 2 ค ปี 2542, กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) ผลผลิตข้าวที่ได้เพียงพอที่จะใช้บริโภคในครัวเรือน และมีเหลือขายเป็นประจำทุกหลังคาเรือน โดยขายข้าวได้ประมาณ 5,000 -10,000 บาทต่อครัวเรือน โดยการขายจะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน ซึ่งนอกจากการขายแล้วข้าวที่ได้จะแลกตั้งของ และอาหารที่มีรวดเร็วเข้ามาในหมู่บ้าน

การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านมีควายทั้งหมด 15 ตัว มีครัวเรือนที่เลี้ยง 3 ครัวเรือน และมีวัวทั้งหมดประมาณ 240 ตัว มีครัวเรือนที่เลี้ยง 70 ครัวเรือน (แผนชุมชนและแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544) ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้ในนอกหมู่บ้าน ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไว้เพื่อขายเท่านั้น มีการใช้งานบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนมากนิยมใช้รถไถเดินตามมากกว่า แต่ในอนาคตมีการรณรงค์ที่จะกลับมาใช้แรงงานควายในการเตรียมดินและพรวนดินเช่นเดียวกับในอดีต เพราะเห็นว่าเป็นการประหยัด สามารถใช้ปุ๋ยคอกในการทำนาได้ และยังเป็น การสนับสนุนการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ครัวเรือนส่วนมากยังมีการเลี้ยงเป็ด และไก่ไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่มีมากก็จะขายเป็นรายได้เสริม

อาชีพนอกการเกษตร

การทอผ้า

เมื่อว่างจากการทำนาชาวบ้านส่วนมากก็จะทอผ้าไว้ใช้เองในครัวเรือน ซึ่งผ้าที่ทอส่วนใหญ่จะเป็นผ้าฝ้ายและผ้าพื้นเมือง โดยในวิถีชีวิตดั้งเดิม นั้นชาวบ้านจะทอผ้าใช้เองภายในครัวเรือน ต่อมาภายหลังมีชาวบ้านบางส่วนที่ได้รับการส่งเสริมและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน เรียกว่า กลุ่มสตรีทอผ้า ซึ่งจะทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง ผ้าขิด และผ้าฝ้ายมัดหมี่ มีการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ได้แก่ กระเป๋าขนาดต่าง ๆ ผ้าพันคอ ผ้าโพกผม ผ้าห่ม เสื้อผ้าสำเร็จรูป (เสื้อ กางเกง กระโปรง) ทั้งเย็บมือ และเย็บจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าเย็บมือได้รับความสนใจและได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก เมื่อหมู่บ้านเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อไปจำหน่ายต่อที่อื่นด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้มีราคาตั้งแต่ 10 บาท ถึง 350 บาท แล้วแต่ขนาด ลวดลายและลักษณะของสินค้า การทอผ้านี้เป็นอาชีพเสริมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญกับชาวบ้านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และสินค้าพื้นเมืองให้กับนักท่องเที่ยว ในหมู่บ้านจะมีกลุ่มสตรีสหกรณ์โดยมีประธาน

สหกรณ์คือ นางไกรศรี หนองสูง เป็นผู้รวบรวมผ้าที่ชาวบ้านทำเสร็จแล้วไปจำหน่ายต่อให้กับผู้ที่มารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนฝ้ายซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการทอผ้า เดิมทีนั้นชาวบ้านจะปลูกฝ้ายและเก็บมาทอผ้า แต่ปัจจุบันด้วยความต้องการทั้งทางตลาดที่มากขึ้น และไม่มีพื้นที่ในการปลูกฝ้าย ดังนั้นการปลูกฝ้ายเองจึงไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ต้องมีการซื้อฝ้ายซึ่งเป็นเส้นด้ายสำเร็จรูปมาจากตัวอำเภอ ส่วนการย้อมยังมีบางส่วนที่ใช้การย้อมสีจากธรรมชาติ ดังนี้

สีน้ำเงิน	ได้จาก	ต้นคราม
สีโอโรสเข้ม	ได้จาก	มะม่วง
สีน้ำตาลอ่อน	ได้จาก	มะเข็ง
สีเขียวอ่อน	ได้จาก	ส้มมอ (สมอ)
สีน้ำเงิน	ได้จาก	หมากบก (กระบก) เป็นต้น

ลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏนั้นส่วนมากจะเป็นการทำลวดลายผ้าฝ้ายมัดหมี่ และผ้าขิดโดยลวดลายต่างๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับผู้ทอว่าต้องการลวดลายอะไร เช่น ลายช่อดอกไม้ ลายขอ ลายข้าง ลายไก่ ลายนาค ลายนก ลายหงษ์ ลายดอกแฉ่น ลายดอกจาน ลายแมงมุมคาบไซ้ ขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ทอว่าจะตั้งชื่อลวดลายนั้นว่าอะไร ซึ่งมักได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษต่อดังลูกหลาน และขณะนี้ทางกลุ่มแม่บ้านเองก็กำลังคิดลวดลายโน้ตาร์เป็นลายใหม่ขึ้น แต่ตอนนี้ยังไม่ออกมาเป็นรูปร่างเพียงคิดไว้ว่าจะทำไหมไม่ช้า ในจำนวนลวดลายทั้งหมด การทำรูปหงษ์นั้นจะทำยากที่สุดเพราะจะแสดงถึงความละเอียดละออของผู้ทำด้วย

กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ของบ้านโคกโก่ง เคยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ และความรู้จักจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(สวช.)กระทรวงศึกษาธิการ,กรมประมง,สงเคราะห์, กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์การเกษตรอำเภอภูจินารายณ์ ในวงเงิน 750,000 บาท เพื่อสนับสนุนกลุ่ม โดยให้อุปกรณ์แก่กลุ่ม ทั้งจักรธรรมดา, จักรใหญ่, จักรโค้ง, จักรแขกและกระดุม รวมทั้งเงินในการลงทุน เพื่อที่จะรวมกลุ่มกันผลิต ดัดเย็บ และการตลาด เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิก 33 คน ส่วนคนที่ไม่เป็นสมาชิกก็สามารถที่จะขายสินค้าให้กับกลุ่มได้เช่นเดียวกัน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มดังนี้

1. นางไกรศรี	หนองสูง	เป็นประธาน
2. นางมะลิ	อัฐนาค	เป็นรองประธาน
3. นางสมบัติ	สมสวย	เป็นรองประธาน

การทอผ้าในหมู่บ้านนอกจากกลุ่มแม่บ้านแล้ว แต่ละหลังคาเรือนก็มีการทอผ้า (ลงทุนเอง) ซึ่งการทอและการขายจะขายกันเองในแต่ละหลังคาเรือน ซึ่งในหมู่บ้านมีการทอผ้า ดัดเย็บ และขายเองในหมู่บ้าน รวมทั้งมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน ซึ่งมี 2 คน ได้แก่

1. นางสนอง ไตรระวงศ์ คุ้มราษฎร์บำรุง
2. นางลำพูน กาศสุวรรณ คุ้มประสานมิตร

นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่รับผ้าจากหมู่บ้านอื่นในตำบลมาดัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปและนำไปขายตามตลาดนัดต่างๆ ในอำเภอ อำเภอใกล้เคียง และจังหวัดใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นอำเภอเขาวง อำเภอหนองสูง อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอหนองพอก อำเภอกำชะอี อำเภอหนองสูง รวมทั้งอำเภออื่น ๆ ที่ต้องการในจังหวัดใกล้เคียง เป็นต้น ซึ่งกลุ่มนี้จะมีทั้งหมด 6 คน ได้แก่

1. นางไกรศรี หนองสูง คุ้มศรีวิชัย
2. นางจันดี หนองสูง คุ้มประสานมิตร
3. นางบุญรอด โกสินธุ์ คุ้มประสานมิตร
4. นางเกษินี อัญญา คุ้มศรีภูจันทร์
5. นางนัฐมก บุญมานัน คุ้มบันคาถ
6. นางคัชรี บุครวราช คุ้มราษฎร์บำรุง

นอกจากนี้ภายในตำบลกุดหว้าก็มีหลายหมู่บ้านที่ทอผ้าฝ้ายและดัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป เช่น ที่บ้านกุดหว้า คือ "กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรีทอผ้าพื้นเมืองอ้อมสิรินธรชาติ" มีนางนาถอย ไกรสินธุ์ เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งกลุ่มนี้จะมีสมาชิกจากหลายหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 11 ตำบลกุดหว้า อำเภอภูพานารายณ์ และอีก 1 หมู่บ้านคือ บ้านโนนยาง อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งกลุ่มนี้ทั้งชายปลีกและชายส่ง โดยมีลูกค้าที่สั่งสินค้าประจำได้แก่

1. ร้านค้าใหม่จากจังหวัดสกลนคร ส่งมาแล้ว 3 ปี เดือนละ 1,000 ชิ้น
2. ร้านค้าจากจังหวัดร้อยเอ็ด 2 คน ส่งมาแล้ว 2 ปี เดือนละ 500 ชิ้น
3. ร้านค้าจากจังหวัดมหาสารคาม ส่งมาแล้ว 2 ปี เดือนละ 200 ชิ้น
4. ร้านค้าจากจังหวัดนครราชสีมา ส่งมาแล้ว 2 ปี เดือนละ 200 ชิ้น
5. ร้านค้าจากเรณูนคร จังหวัดนครพนม ส่งมาแล้ว 1 ปี เดือนละ 1,000 ชิ้น

ซึ่งพ่อค้าคนกลางเหล่านี้จะมารับสินค้าเอง ส่วนมากจะเป็นผ้าที่เป็นชิ้น และนำไปดัดเย็บเอง แต่ก็มีบางส่วนที่ดัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากลูกค้าประจำที่ขายส่งให้แล้วยังมีลูกค้าขาจรที่ขายปลีกอยู่เรื่อย ๆ จากการสัมภาษณ์กลุ่มในปัจจุบัน มีทั้งผ้าฝ้ายอ้อมสิรินธรชาติ ผ้าฝ้ายอ้อมสิรินธรชาติ ผ้าฝ้ายอ้อมสิรินธรชาติ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่าในปัจจุบันผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก ยังสามารถที่จะผลิตได้มากกว่านี้ และสามารถที่จะมีตลาดรอง

รับได้ เพราะในปัจจุบันผลผลิตที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดจากกลุ่มที่มีใบตำบล สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โลกโวกได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้จากในอดีตที่ผ่าน มาหากผลิตภัณฑ์ที่บ้าน โลกโวก(ผ้าฝ้าย) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ตัวแทนกลุ่ม จากหมู่บ้านก็จะมารับผ้าของกลุ่มสมาชิกไปจำหน่าย ซึ่งระยะทางไม่ห่างกันมากนัก (ประมาณ 10 กิโลเมตร) ในขณะที่เดียวกันหากในอนาคตหมู่บ้าน โลกโวกสามารถผลิตสินค้านี้ได้มากขึ้น ความ ต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน หรือเป็นช่วงที่ไม่มีนักท่องเที่ยว ก็สามารถที่จะ เข้าร่วมกลุ่มและขายสินค้าให้กับกลุ่มได้ ซึ่งกลุ่มที่บ้านภูคหว้าจะได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง เนื่องจาก หมู่บ้านอยู่ติดถนนสายหลัก กาฬสินธุ์-มุกดาหาร ซึ่งเป็นทางผ่านสู่ประตูอินโดจีนได้ นักท่องเที่ยว สามารถที่จะแวะซื้อสินค้าได้สะดวก นอกจากนี้ในหมู่บ้าน โลกโวกเองก็มีศักยภาพที่จะตั้งกลุ่มที่ เข้มแข็งได้ ไม่มีปัญหาเรื่องการตลาด เนื่องจากในปัจจุบันก็มีคนในหมู่บ้านที่ขายผลิตภัณฑ์เหล่านี้ อยู่แล้ว อีกทั้งยังมีฝีมือในการผลิต หากมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ใช้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยจัดแบ่งหน้าที่ตามความชำนาญของแต่ละบุคคล ทั้งด้านการทอผ้า การตัดเย็บ และการตลาด ก็ จะทำให้มีการกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง ภายในหมู่บ้าน

การจัดงาน

การจัดงานส่วนใหญ่จะเป็นคนแก่ที่มีอายุมากแล้วเป็นคนทำ บางรายทำเป็นอาชีพหลักก็มี ซึ่งชาวบ้านจะตัดไม้ไผ่เรียกว่า “ไผ่ไร่” จากภูเขามาทำการจักสาน นำมาสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพและใช้ในครัวเรือน มีลวดลายที่สวยงาม ลายที่นิยมคือ ลายสอง นิยมสานเป็น กระติบข้าว กระบุง ตะกร้า และกระทง และเครื่องมือในการจับปลา จับสัตว์น้ำอื่น ๆ เป็นต้น โดยทำไว้ใช้เองในครัวเรือนและจำหน่าย มีหลายขนาดให้เลือก ทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ซึ่งจะ ขายในราคาประมาณ 40-60 บาทสำหรับขนาดเล็ก และ 60 - 100 บาท สำหรับขนาดใหญ่ โดยขาย ให้ทั้งกับคนในหมู่บ้าน หมู่บ้านใกล้เคียงและนักท่องเที่ยว

การรับจ้างแรงงาน

การรับจ้างแรงงานในหมู่บ้าน จะมีการจ้างทำนา โดยอัตราค่าจ้างวันละ ๆ 100 บาท โดย อัตราค่าจ้างสูงสุด คือประมาณ 180 บาท พร้อมทั้งเลี้ยงอาหารด้วย

การรับจ้างต่างจังหวัด ส่วนมากจะไปรับจ้างที่กรุงเทพมหานคร โดยส่วนมากจะเป็นวัย หนุ่มสาว อายุระหว่าง 15-25 ปี ทั้งรับจ้างงานในโรงงานและรับจ้างขับรถให้กับบริษัทต่างๆ ซึ่งแรง งานเหล่านี้ส่วนมากจะไม่กลับมาทำนา แต่จะส่งเงินมาให้ครอบครัวเป็นประจำ มีประมาณ 20 ครัว เรือน จากแรงงานย้ายถิ่นเหล่านี้จะมีบทบาทในการช่วยสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาการ ท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้อีกทางหนึ่งด้วย เพราะมีโอกาสได้เห็นสิ่งต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวจาก

หลายแห่งเมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้านก็อาจนำประสบการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับการจัดการ
ท้องที่ชวภายในชุมชนได้

ประวัติชุมชนบ้านโคกโก่ง

ชาวผู้ไท อพยพมาจากดินแดนตอนกลางของมณฑลยูนนานในประเทศจีน แล้วอพยพโยก
ย้ายไปในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในดินแดนสิบสองจุไทย ซึ่งอยู่ระหว่างรอยต่อของ ฉวน หม่าและลาว
จึงต้องมีการแบ่งแยกกันมาโดยตลอด จนสมัยพระเจ้าธนบุรีของไทย หลวงพระบางและ เวียงจันทน์
ของลาวตกอยู่ใต้การปกครองของไทย ดินแดนสิบสองจุไทยจึงตกเป็นของไทยด้วย มีการ กวาด
ต้อนผู้คนรวมทั้งชาวผู้ไทอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ภายในของชุม
ชนผู้ไทมีความวุ่นวายไม่สงบมาโดยตลอด จึงได้อพยพจากเมืองแดง (เมืองหลวงของแคว้นสิบสอง
จุไทย) มาตั้งอยู่ที่เมืองวัง ทางทิศตะวันออกของเมืองเวียงจันทน์ บางครั้งเรียกเมืองบก เมืองวัง (ถ้า
น้ำที่ขาดเป็นช่วง ๆ) จนสมัยรัชกาลที่ 3 ไทยยกทัพไปตีเวียงจันทน์และ ตีเมืองวังได้สำเร็จ ชาวผู้
ไทได้อพยพติดตามกองทัพไทยมาตั้งอยู่แถบนครพนม สกลนคร แล้วแบ่งแยกกันอพยพไปตาม
สายเครือญาติและผู้นำ เช่น ที่อพยพมาอยู่ในเขตมุกดาหาร ที่อำเภอคำชะอี หนองสูง นิคมคำสร้อย
เป็นต้น ผู้ไทสายนี้เองที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้าน โลกโก่ง

ในปี พ.ศ. 2432 ชาวผู้ไทบ้านคำฮี (โนนน้ำคำ) ค.หนองสูง อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร
(ปัจจุบัน) อพยพมา 2 ครอบครัว ประมาณ 19 คน โดยมีนายอุบชัย เป็นหัวหน้า ได้มาตั้งหมู่บ้านอยู่
ทางตะวันออกของหมู่บ้านโลกโก่งปัจจุบันเรียกชื่อว่า "หมู่บ้านทุ่งบักเฒ่า" ต่อมาอีก 2 ปี ได้มีชนเผ่า
กุลาประมาณ 10 คน อพยพเข้าอาศัยร่วมกับชาวบ้าน พวกกุลาเหล่านี้ได้นำฝิ่นเข้ามาใน หมู่บ้าน
และมีการปล้นจีชาวบ้านเขตละแวกใกล้เคียง สร้างความเดือดร้อนเป็นอันมาก ทางกรมจึงได้เข้ามา
ปราบปรามพวกกุลาได้หลบหนีไป ชาวบ้านจึงได้อพยพกลับถิ่นเดิมคือบ้านคำฮี บ้านทุ่งบักเฒ่าจึง
เป็นบ้านร้าง

ต่อมาในปี 2449 ชาวบ้านคำฮีที่เสียดาศัยอยู่บ้านทุ่งบักเฒ่า ได้รวบรวมพรรคพวกและช่วย
กันออกเงินคนละ 1 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตั้งหมู่บ้านใหม่ กับพระยาสุนทรที่
มณฑลอุดร ทางกรมให้ชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า "บ้านโคกโก่ง" และมีนายเจ้าชิน เป็นผู้ใหญ่อำนาจอยู่ได้
2 ปี ผู้ใหญ่อำนาจก็ถูกฆ่าตาย และนายกินรี ได้เป็นผู้ใหญ่อำนาจต่อมา อยู่มาได้ 2 ปี มีชาวบ้านได้
ล้มป่วยตายโดยไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจึงได้ตกลงกันอพยพโยกย้ายมาอยู่ทางทิศเหนือ คนละ
ฟากทุ่งนาซึ่งเป็นที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบัน ตรงกับปี พ.ศ. 2458 ต่อมาปี 2460 นายโพธิ์ อาจวิชัย เป็น
ผู้ใหญ่อำนาจ และนายสวาท ทองดี เป็นผู้ใหญ่อำนาจลำดับต่อมา

ในปี พ.ศ. 2477 ได้มีประชาชน 3 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านโลกโก่ง หัวขแดง ชุมชีช้าง ได้รับ
ความเดือดร้อน ในการติดต่อทางราชการ เนื่องจากระยะทางอยู่ไกล จึงได้ตกลงกันขอแยกออกจาก

อำเภอภูคาอาหาร จ.นครพนม (สมัยนั้น) มาขึ้นกับตำบลจุมจัง อ.ภูจินารายณ์มีนายอำเภอชื่อขุนศรีศุภพัฒน์ และ อ.ภูจินารายณ์ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม โดยมีปลัดอำเภอภูคาอาหารฝ่ายขวาชื่อ นายพราย เป็นผู้แบ่งเขต ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2482 ทางราชการจึงได้อนุมัติให้หมู่บ้านนี้ออกจากจังหวัดมหาสารคามมาขึ้นกับจังหวัดกาฬสินธุ์

ปี พ.ศ. 2491 นายสงวย ทองดี ผู้ใหญ่บ้านตาย นายทอง หนองสูงเป็นผู้ใหญ่บ้านแทนปี 2512 นายหนูร่า สมสวย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ปี 2536 นายสีเทือก ไตรชะวงษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านจนเกษียณอายุ และนายหนูรัก สมสวย เป็นผู้ใหญ่บ้านต่อมาจนถึงปัจจุบัน

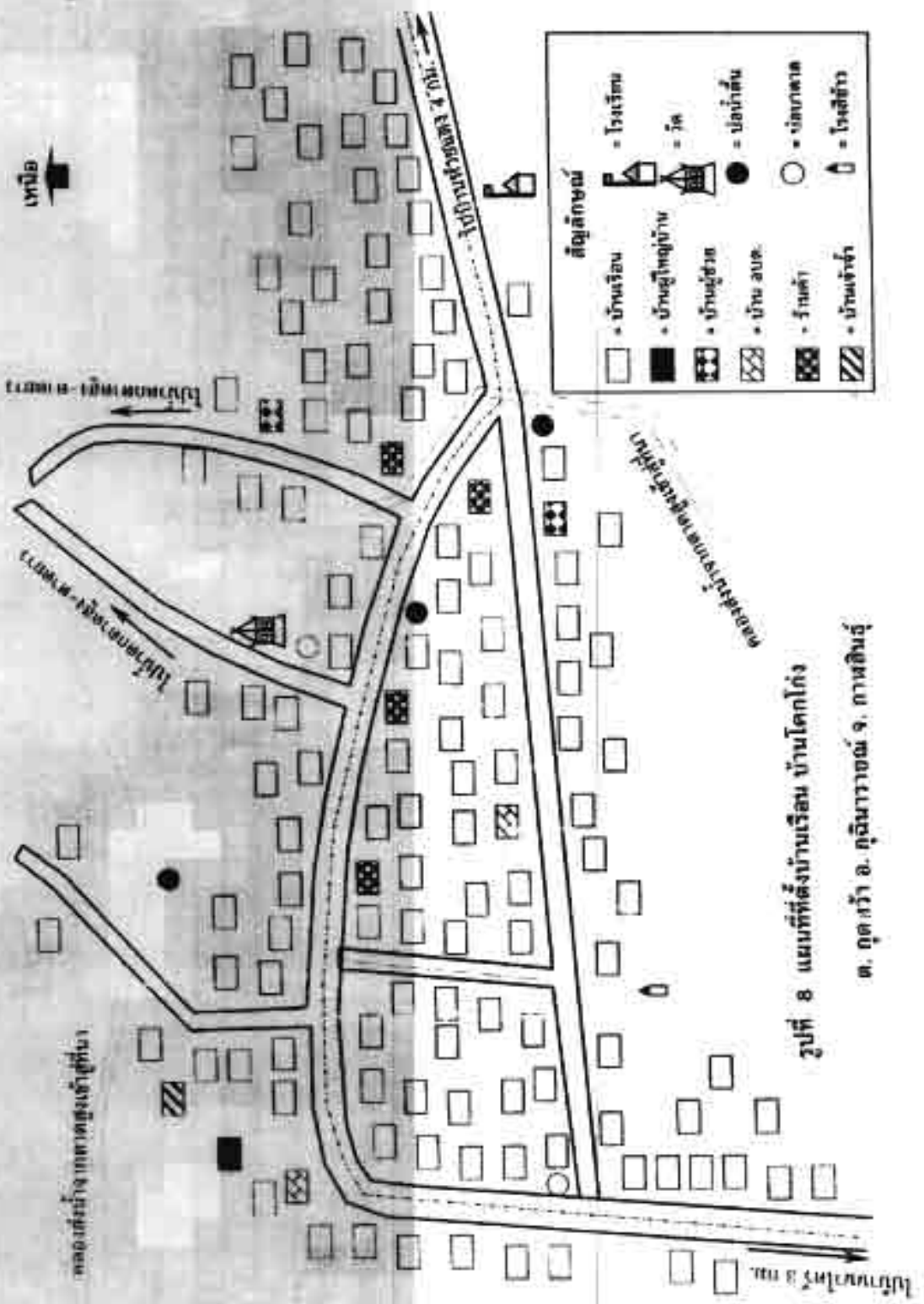
การปกครอง

บ้านโคกโค้งตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. และหมู่บ้าน ทสปช. (ไทยอาสาป้องกันชาติ) มีทั้งหมด 130 หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด 624 คน แยกเป็นเพศชาย 321 คน และหญิง 303 คน (แผนชุมชนและแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ตำบลภูคหว่า อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544) ปัจจุบันมี นายสีเทือก ไตรชะวงษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้ง โดยการลงคะแนนเลือกตั้ง มีวาระคราวละ 5 ปี เมื่อหมดวาระก็จะเลือกตั้งใหม่ นอกจากผู้ใหญ่บ้านแล้วก็มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน อยู่ในวาระ 5 ปี เช่นเดียวกันกับผู้ใหญ่บ้าน และยังมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 2 คน ที่มีบทบาทในชุมชน นอกจากนี้เพื่อให้การปกครองทั่วถึงมากขึ้น บ้านโคกโค้งได้แบ่งการปกครองออกเป็น 9 กุ่ม โดยในแต่ละกุ่มจะมีประธานกุ่มเป็นผู้ดูแล แจ้งข่าวสารอีกต่อหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะเป็นประธานกุ่มแล้วยังเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย ซึ่งแบ่งกุ่มต่างๆ ดังนี้ (รูปที่ 8)

1. กุ่มนาถ้อม	นายวิดี	อาจหาญ	เป็นประธานกุ่ม
2. กุ่มศิริไชย	นายบุญธง	แสงโคตร	เป็นประธานกุ่ม
3. กุ่มราษฎร์บำรุง	นายอวน	ไชยฤทธิ์	เป็นประธานกุ่ม
4. กุ่มศรีภูจันทร์	นายชัน	วิเศษศรี	เป็นประธานกุ่ม
5. กุ่มโพธิสัย	นายนวล	หนองสูง	เป็นประธานกุ่ม
6. กุ่มแสงสว่าง	นายลค	ไชยฤทธิ์	เป็นประธานกุ่ม
7. กุ่มประสานมิตร	นายธานี	ไตรชะวงษ์	เป็นประธานกุ่ม
8. กุ่มสุขสันต์	นายเดือนใจ	อุทรักษ์	เป็นประธานกุ่ม
9. กุ่มบันดาล	นายทุมมา	ไตรชะวงษ์	เป็นประธานกุ่ม

นอกจากการปกครองในระบบผู้นำที่เป็นทางการแล้ว ผู้อาวุโสก็เป็นส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อเกิดความขัดแย้งต่างๆขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถที่จะใช้กลไกที่มีอยู่ใน

หมู่บ้านใกล้เคียงได้ โดยมีการพูดคุยทำความเข้าใจกันได้ ซึ่งทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้อาวุโสจะมี
ส่วนในการช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 8 แผนที่ที่ตั้งบ้านเรือน บ้านโคกโค้ง
ต. กุดสำราญ อ. กุฉินารายณ์ จ. กาฬสินธุ์

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม

บ้านโคกโก่งมีทั้งหมด 130 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 624 คน แบ่งเป็นชาย 321 คน และหญิง 303 คน ภาษาที่ใช้คือภาษาผู้ไท นับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติ มีกลุ่มเครือญาติที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านคือ กลุ่มนามสกุลไชยฤทธิ์ รองลงมา ได้แก่ นามสกุลหนองสูง อัญนาค และวิเศษศรี ชาวบ้านมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไท ซึ่งส่วนมากเป็นผ้าฝ้าย ย้อมสีธรรมชาติ และทอมือ เย็บมือ แต่ต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้าง เดิม ได้แก่

- ผู้หญิง นุ่งผ้าซิ่น ผ้าฝ้ายมัดหมี่ ผ้ามัด และมักสวมเครื่องประดับที่เป็นเครื่องเงิน หรือ สวมสร้อยที่ร้อยด้วยสดางค์
- ผู้ชาย นุ่งกางเกงขาสั้น โสร่ง หรือผ้าขาวม้า

ปัจจุบันการแต่งกายมีความหลากหลายมากขึ้น ชาวบ้านมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะแต่งชุดผู้ไท ในช่วงที่มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวและในวันศุกร์ ในชีวิตประจำวันมักจะใช้เสื้อผ้าตามสมัยนิยมตามปกติ แต่ผู้หญิงก็ยังคงใส่ผ้าถุงกันโดยทั่วไป สำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังแต่งกายแบบผู้ไทในชีวิตประจำวันเป็นปกติ

โรงเรียน บ้านโคกโก่งมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง ส่วนในระดับมัธยมศึกษา จะไปศึกษาต่อบ้านนาใครซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันระยะทาง 3 กิโลเมตร ระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ แต่ในปัจจุบันมีการเรียนต่อมากขึ้นในทุกๆระดับ ทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และในระดับปริญญาตรี

วัด มี 1 แห่ง คือ วัดศรีภูขันธ์อยู่ภายในหมู่บ้าน มีพระสงฆ์จำนวน 1 รูป เป็นสถานที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวบ้าน และยังใช้เป็นสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางของชาวบ้านในการทำกิจกรรมร่วมกันได้เป็นอย่างดี

การรักษาพยาบาล ชาวบ้านในหมู่บ้านได้เข้าร่วมโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค เช่นเดียวกับหมู่บ้านทั่วไป มีสถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ถ้าหากมีอาการหนักก็จะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชนประจำอำเภอ และโรงพยาบาลประจำจังหวัดต่อไป นอกจากการรักษาตามโรงพยาบาลต่างๆ แล้วยังมีการรักษาแบบพื้นบ้านด้วย ซึ่งชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับการรักษาแบบดั้งเดิมอยู่ เช่น พิธีหยา และการรำผีฟ้า เป็นต้น

ประเพณีและความเชื่อ

ประเพณีสิบสองเดือน (สิบปี)

บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านที่ยังรักษาประเพณีหลายอย่างไว้เหมือนเดิม และมีการสืบทอดต่อกันมาเรื่อยๆ สำหรับบุญประเพณีที่มีในหมู่บ้าน ได้แก่ (รูปที่ 8)

เดือนอ้าย บุญเข้ากรรม บุญผ้าป่า

ในเดือนนี้ เป็นบุญที่พระภิกษุสงฆ์เข้ากรรม ปฏิบัติธรรม ชาวบ้านจะทำบุญบริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรมเกี่ยวกับการเข้ากรรมของพระภิกษุ และคอยปฏิบัติดูแลพระภิกษุจนกว่าจะออกจากกรรม แล้วจะจัดให้มีการเทศน์ตลอดวัน มีการทำผ้าป่าแล้วนำไปทอดถวายที่วัด เขาผ้าแพร หมอน เงิน ไปถวาย มีอะไรก็เอาไปแล้วแต่จะศรัทธา เช่น รูป เทียน ดอกไม้ ตอนกลางคืน มีหนัง หมอลำ เวลาทำงานบุญไปทำทั้งหมู่บ้าน

เดือนยี่ บุญกุ่มข้าวใหญ่ หรือบุญกองข้าว

เป็นบุญและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนาของชาวบ้าน หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีการทำบุญกองข้าวขึ้น โดยนำข้าวใหม่ที่ได้นำมาทำบุญ โดยปริมาณข้าวที่นำมาขึ้นอยู่กับแต่ละครัวเรือน ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญนี้จะได้บุญกุศลมาก

เดือนสาม บุญข้าวฉี่

ข้าวฉี่เป็นอาหารที่ทำได้ง่าย ซึ่งช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ว่างจากการทำนาและได้ผลผลิตเป็นฤดูหนาว จึงพากันเอาข้าวเหนียวมาป็นเป็นก้อนแล้วปิ้งสุบไข่แล้วนำไปถวายพระข้าวฉี่เป็นอาหารหนึ่งที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชาวบ้านจะทำบุญข้าวฉี่ทุกปี

เดือนสี่ บุญพระเวส

กำหนดงานทำบุญระหว่างเดือน 4 ข้างแรมถึงเดือน 5 ซึ่งจะมีการเทศน์มหาชาติ คาถาพัน และมีการทำบุญข้าวพันก้อนโดยการเอาข้าวเหนียวมาป็นเป็นก้อนเล็ก ๆ จำนวนมาก ไปถวายพระคอนเจ้ามดในวันบุญนี้ด้วย

เดือนห้า บุญสงฆ์น้ำ (สงกรานต์)

มีพิธีรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้อาวุโส เครื่องค้ำของสูง (เครื่องรางของขลัง) และมีการทำบุญให้ทาน แต่มักไม่ค่อยมีการเล่นสาดน้ำกัน เนื่องจากไม่มีน้ำมากพอที่จะมาใช้สาดกันเล่น

เดือนหก บุญบั้งไฟ

ปัจจุบันไม่ทำแล้ว เพราะเป็นหมู่บ้านเล็ก แต่จะมีการทำบุญร่วมกันในตำบลทุกหัว เป็นงานใหญ่ประจำปี

เดือนเจ็ด บุญข้าวชะ

เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งสกปรกต่างๆ ทั้งตัวคนและบ้านเรือน เพื่อไล่สิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายออกจากตัวและที่อยู่อาศัย ชาวบ้านจะนำขันน้ำมนต์ ผีเสื้อก๊วย หินแสดทรายไปที่วัดในตอน

กลางคืน พระสงฆ์สวดพระพุทธรูป คอนเข้าทำบุญใส่บาตร พระฉันเสร็จแล้ว รับพร แล้วชาวบ้านนำทรายไปหว่านรอบบ้านและหลังคา เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย พร้อมทั้งข่มขู่มิร้ายต่าง ๆ

เดือนแปด เข้าพรรษา

ชาวบ้านไปสวดมนต์ สามวัน ถือศีล ทำบุญตักบาตร เวียนเทียนสามรอบ ตามปกติ

เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน

เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว รวมทั้งเจ้ากรรมนายเวรต่าง ๆ โดยจะหาเครื่องกินมาห่อใบตอง ทั้งอาหารคาวหวาน หนากพุด บุหรี่ โดยจะทำในคอนกลางคืน พระสวดชัยมงคลคาถา ชาวบ้านจะแบ่งอาหารที่เตรียมไว้เป็น 4 ส่วน เพื่อเก็บไว้กินในครอบครัว 1 ส่วน พอเช้ามีดก็จะจัดส่วนหนึ่งห่อเรือหรือวางไว้ตามพื้นดินภายในบริเวณวัดเพื่ออุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับ และนำไปถวายพระในคอนเช้า เชื่อกันว่า ญาติที่ตายไปแล้วจะได้รับผลบุญนี้

เดือนสิบ ห่อข้าวสาก (บุญห่อข้าวใหญ่)

ชาวบ้านจะห่อข้าวปลา อาหารแห้ง ขนม ผลไม้ รวมทั้งน้ำดื่ม รวมกันให้เรือหรือห่อ แล้วนำไปถวายพระ พระจะเลือกหยิบของในห่อต่าง ๆ พอสมควร ที่เหลือก็จะนำไปแจกจ่าย แบ่งกันรับประทาน ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์

เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

จะมีการทำบุญตักบาตรตามปกติ

เดือนสิบสอง บุญกฐิน

ชาวบ้านจะร่วมกันรับกฐิน ซึ่งมักจะมีผู้นำมาจากบ้านอื่น ๆ หรือจากต่างจังหวัด

นอกจากนั้นยังมีการทำบุญตามเทศกาลทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา, วิสาขบูชา เป็นต้น และมีพิธีกรรมเฉพาะบุคคล เช่น การขึ้นบ้านใหม่, การบวช, การแต่งงาน, การสู่ขวัญในโอกาสต่าง ๆ

พิธีกรรมและความเชื่อ

ชาวบ้านโคกโค้ง ยังคงมีความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณอยู่อย่างเหนียวแน่นและยังคงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อนี้ที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่มาก

พิธีเหยา

เป็นพิธีที่ใช้รักษาอาการป่วยต่างๆ ของชาวผู้ไท เป็นพิธีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ในพิธีเหยานั้นจะมีหมอเหยาเป็นผู้ประกอบพิธี ทำหน้าที่เป็นสื่อติดต่อระหว่างผีกับผู้ป่วย โดยการถามถึงสาเหตุการป่วยพร้อมกับหาหนทางแก้ไข ถ้าการเจ็บป่วยครั้งนี้เชื่อว่าผีทำ หมอเหยาจะให้คนป่วย

ทำพิธีขอขมาผีที่ทำให้คนป่วยไข้หรือทำพิธีเรียกขวัญกลับคืนมา ซึ่งการรักษาโดยวิธีนี้ยังได้รับความนิยมในหมู่บ้าน และยังมีการสืบทอดกันเรื่อยมา และในบางครั้งจะใช้พิธีเหยาในการทำนายทายทัก ชาวบ้านจะมีการไหว้ผีเหยาเป็นประจำทุกปี

พิธีบายศรีสู่ขวัญ

เป็นพิธีหนึ่งที่เป็นการส่งเสริมจิตใจให้สุขสบายและได้นำมาใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว พิธีนี้จะไม่มีพราหมณ์มาทำพิธี แต่จะมีการจัดพานบายศรีและให้ผู้หญิงเริ่มมารบายศรีสู่ขวัญ จากนั้นก็แจกจ่ายข้าวต้มมัด ไข่ต้มและกล้วย ให้กับผู้รับขวัญให้ทั่วหน้ากันทุกคน ก่อนที่จะผูกด้วยขวัญ ซึ่งผู้ที่มาผูกด้วยผูกขวัญนี้ก็จะเป็นพ่อเฒ่าแม่เฒ่าเป็นส่วนใหญ่ และในพิธีสู่ขวัญก็มักจะมีการตีหม้อ (ลูกจากไห) เหล้าสาโท หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า เหล้าแกลบ ซึ่งส่วนประกอบของเหล้าสาโทก็มี ข้าวและแกลบ พิธีบายศรีสู่ขวัญจะทำเมื่อมีแขกเข้ามา หรือเมื่อคนในหมู่บ้านกลับมาจากต่างที่ต่างถิ่น พิธีนี้เชื่อว่า การเรียกขวัญมาสู่เจ้าของขวัญ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของวิถีการดำเนินชีวิตในหมู่บ้านเช่นเดียวกับคนในภาคอีสานกลุ่มอื่นๆ เช่นกัน

ความเชื่อเรื่องผี

1. ผีหมอเหยา

หมอเหยา เป็นผู้ที่คอยรักษาผู้ป่วยด้วยอาศัยอำนาจผี ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือมาก หมอเหยาจะต้องเป็นคนดี ผู้ที่มารับการรักษาก็ต้องทำบุญรักษาศีล และมักผูกพันกับหมอเหยาสืบต่อไป ชาวบ้านจะมีการเลี้ยงผีหมอเหยาเป็นประจำทุกปี

2. ผีปู่ตา

ชาวบ้านมีความเชื่อว่าปู่ตา คือ วิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในหมู่บ้านเชื่อว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ทั้งหมดในหมู่บ้าน สามารถปกป้องรักษาภัยอันตรายต่างๆ ให้กับคนในหมู่บ้านได้ ซึ่งชาวบ้านจะมีการเลี้ยงปู่ตาเป็นประจำทุกปี โดยมีแต่่าเจ้า เป็นคนนำทำพิธีกรรมต่างๆ โดยในแต่ละปีจะมีการประกอบพิธีปีละ 2 ครั้ง คือ ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 เพื่ออัญเชิญวิญญาณปู่ตาขึ้นสวรรค์ และขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เพื่อขอฝนให้ตกตามฤดูกาลจะทำพิธีเลี้ยงปู่ตาที่คอนปู่ตา และจะแบ่งอาหารเลี้ยงปู่ตามแจกจ่ายกันในหมู่บ้านด้วย โดยจะมีเฒ่าอ่าเป็นผู้ทำพิธี เพื่อเป็นสิริมงคล และให้อยู่เย็นเป็นสุข

3. ผีพ่อผีแม่ (ผีบรรพบุรุษ)

ผีบรรพบุรุษก็คือ ผีพ่อแม่ ปู่ย่าตาชายที่ท่านได้ล่วงลับไปแล้ว ถูกหลานก็จะกราบไหว้และทำบุญไปให้ทุกๆ ปี ถือว่าวิญญาณจะคงวนเวียนอยู่กับลูกหลานไม่ได้จากไปไหน แต่ยังคงสอดส่องดูแลอยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงวันทำบุญลูกหลานก็จะจัดแจงข้าวปลาอาหาร ห่อใบไม้แล้วเอาไปวัดเพื่อทำบุญไปให้ หากปีใดขาดการทำบุญให้ผีบรรพบุรุษ ก็จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บกับคนในครอบครัว

หรือแม้แต่หากลูกหลานคนใดกระทำสิ่งผิด เช่น ทะเลาะกันในระหว่างญาติพี่น้อง ขโมยข้าวของ หรือผิดใจกัน ผีพ่อผีแม่ก็จะมาทำให้คนในครอบครัวคนใดคนหนึ่งเจ็บป่วยเมื่อเกิดการเจ็บป่วยก็จะต้องไปหาหมอเหยา เพื่อถามไถ่ที่มาของความเจ็บป่วย ถ้าเป็นเพราะผีพ่อผีแม่ทำก็จะต้องขอมความกัน และปฏิบัติตามความต้องการของผีพ่อผีแม่ เช่นถ้าไม่ไปทำบุญให้ก็จะต้องไปทำให้เรียบร้อย ถ้าพี่น้องทะเลาะกันก็ให้คืนดีกัน เป็นต้น ผีพ่อผีแม่จึงไม่ใช่ผีที่น่ากลัวหรือให้โทษในความคิดของชาวโลกไถ่ แต่เป็นควงวิญญาณของคนในครอบครัวที่คอยคุ้มครอง ปกป้องรักษาและดักเตือนในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

4. ผีเือน ผีซาน (ผีบ้าน ผีเรือน)

ผีบ้าน ผีเรือน เป็นผีที่คอยปกป้องรักษา คนที่อยู่ในบ้าน หรือสอดส่องดูแลมิให้คนในบ้านกระทำความผิด แต่ความรุนแรงหรืออิทธิฤทธิ์ที่จะทำให้คนในบ้านเกรงกลัวมีน้อยกว่าผีพ่อ ผีแม่ ส่วนมากจะใช้ในการปลอม หรือขู่เด็กในบ้าน ไม่ให้ร้องไห้แง และส่งเสียงดัง เมื่อเกิดคนเจ็บป่วยก็จะต้องไปหาหมอเหยา เข้าผีพื้นเพื่อส่องดูว่าเป็นผีใดมากระทำให้เกิดความเจ็บป่วยกับคนในบ้าน จากนั้นก็ต้องแก้ตามที่ผีร้องการ ผีบ้านผีเรือนก็จะทำเหมือนกันกับการแก้กับผีอื่นๆ

ความเชื่อเรื่องสัตว์

ชาวบ้านจะเชื่อในเรื่องของ “ตัวแตน” ที่ชาวบ้านนับถือกันว่าเป็นตัวแทนของ เจ้าที่ / เจ้าปู่ ที่อาศัยอยู่ในหอยปูคา นานๆ ทีถึงจะปรากฏตัวให้เห็น

มีความเชื่อว่าถ้าตัวแตนเข้ามาในหมู่บ้านแสดงว่าเจ้าปู่โกรธ ทำอะไรผิดใจเจ้าปู่ถึงเห็น เช่น มีวิทยากรคนหนึ่งเล่าว่า เคยเห็นตัวแตนเจ้าปู่เข้าไปในหมู่บ้าน อยู่ในปิบ เอาหางตีปิบแรงมาก แสดงว่าโกรธมากเพราะตอนนั้น เลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วไม่มีการไปบอก ไปเช่น เจ้าปู่เลขมาหา และเขาก็มีความเชื่อกันว่าในเวลาออกไปอยู่ป่า เจ้าปู่ห้ามทำอะไรไม่ดี การห้ามเรื่องนี้น่าจะมาจาก สถานที่ในป่า ของเจ้าปู่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไม่ควรให้ใคร ไปส่งเสียงดังหรือทำอะไรไม่ดี

ชาวบ้านจะเชื่อในเรื่องของ “ภูท่าทาน” ซึ่งชาวบ้านถือ และคิดกันว่าเป็น สัตว์ ของเทวดา ซึ่งใครพบเห็นจะต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ ถ้าไม่ทำอาจทำให้เกิดเป็นสาเหตุให้เสียของรักหรืออาจป่วยไข้ได้

ข้อห้าม / ชะล่า

ข้อห้าม หรือ ชะล่าต่าง ๆ ที่มีขึ้นในชุมชนหรือสังคมใด ๆ ก็ตาม ถือเป็นหนึ่งในการจัดระเบียบสังคม หมู่บ้าน โลกไถ่ก็เช่นกันที่มีข้อห้าม และชะล่าอยู่หลายข้อด้วยกัน เช่น

หญิง-ชายที่ยังไม่แต่งงานกัน ห้ามจับมือติดแขน หรือ ถูกเนื้อต้องตัวกัน ไม่อย่างนั้นจะถือ
ว่าผิดผี ถ้ามีการผิดผีเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายชายจะต้องเสียค่าผิดผีโดยการชอฝ่ายหญิงแต่งงาน ถ้าไม่ชอ
ฝ่ายหญิงแต่งงานก็ต้องจ่ายเป็นเงินตามแต่พ่อแม่ของฝ่ายหญิงจะเรียก หรือ จ่ายเป็นสิ่งของ เช่น วัว
1 ตัว ควาย 1 ตัว เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ไม่เคร่งครัดเหมือนเมื่อก่อน

ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ห้ามให้ชายอื่นที่ไม่ใช่สามีคน มาจับเนื้อต้องตัว ผู้ชายหมู่บ้าน
โลกไก่อจะถือเรื่องถูกเมียชอคนอื่นมาก ถ้ารู้ว่าเป็นผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะให้เกียรติ ไม่จับเนื้อ
ต้องตัว ไม่ล่วงเกิน ถ้าทำอย่างนั้นถือเป็นการผิด เมื่อคายไปจะต้องป็นต้นจิว

เมื่อมีงานศพในหมู่บ้าน ห้ามทอดผ้า โดยชาวบ้านโลกไก่อ มีความเชื่อว่า การทอดผ้า เป็นการ
เจือเจิญ ให้วิญญาณคนตายมาชวนคนที่กำลังทอดผ้าอยู่นั้น ให้ไปอยู่ด้วยกัน

ห้ามกวาดพื้นบ้านตอนกลางคืน สาเหตุที่ห้ามกวาดบ้านตอนกลางคืน คงเป็นเพราะ ในสมัย
ก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ยังต้องอาศัยแสงสว่างจากแสงตะเกียง ซึ่งไม่สว่างมากนัก ทำให้การมองเห็น
สิ่งต่าง ๆ ในตอนกลางคืนนั้นไม่ชัดเจน เหมือนตอนกลางวัน ถ้ากวาดบ้านตอนกลางคืนก็อาจจะ
กวาดไม่สะอาด เพราะมองเห็นไม่ถนัดว่า ตรงไหนบ้างที่สกปรก หรืออาจเดินเตะข้าวของ เกิดอุบัติเหตุ
เหตุต่าง ๆ ได้ อีกทั้ง บ้านของชาวผู้ไทเป็นบ้านไม้ พื้นบ้านเป็นไม้กระดานซึ่งมีร่องไม้ ถ้ากวาด
บ้านตอนกลางคืนก็อาจจะมองไม่เห็นว่ามีสิ่งของชิ้นเล็กๆ ตกหล่นลงไปตามร่องไม้บ้าง หรือไม่
นอกจากนี้ เวลากลางคืนเป็นเวลาที่ทุกคนในบ้านกำลังพักผ่อน การกวาดบ้านซึ่งอาจจะมีฝุ่นละออง
ก็จะเป็นการรบกวนการพักผ่อนได้

การเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดทำโครงการ พัฒนาหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทเพื่อการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ขึ้น ในช่วงปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 (ปีอะเมซิ่งไทยแลนด์) เพื่อให้คำขวัญของจังหวัด
ข้อความที่ว่า “วัฒนธรรมผู้ไท” เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น จึงได้จัดตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวจังหวัด” แล้วออกสำรวจหมู่บ้านผู้ไท ด้วยแนวความคิดหลักในการพิจารณาที่ว่า
“รากชุมชนผู้ไทที่แสดงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งรับอิทธิพลและสังคนแบบใหม่น้อย ยังมีสภาพทาง
กายภาพให้เห็นอยู่มากพอที่จะหยิบมาเจียนัยได้” และได้เลือก หมู่บ้านโลกไก่อ ตำบลกุดหว้า
อำเภอภูผามาศ เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท เพื่อการท่องเที่ยวแบบ Home Stay และ Ecotourism
ตามกระแสการท่องเที่ยวแนวนิคมในปัจจุบัน

การพัฒนาหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทเพื่อการท่องเที่ยว เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 มีการ
ประสานงานกันในทุกระดับ ทั้งจังหวัด อำเภอและตำบล และได้เสนอแผนงาน เพื่อขอรับการ
สนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งในด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ โดย
การนำนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและสื่อมวลชนเข้าไปพักแรม หลังจากที่ได้มีการเตรียม

ชุมชนให้มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยว โดยกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ การพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2541 ทำให้ชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวและมีความสามัคคีกันเหนียวแน่นขึ้น ในการร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง และเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไป พักแรมในหมู่บ้านตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

การเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้าน โศก โกงนี้จะได้พักในบ้านของชาวบ้านและมีอาหารท้องถิ่น 3 มื้อ มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ การแสดงดนตรีและการแสดงพื้นเมือง การแสดงและมีการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและธรรมชาติรอบ ๆ หมู่บ้าน วัน ซึ่งมีขึ้นตอนและกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาท่องเที่ยว และมาพักในหมู่บ้าน ต้องติดต่อมาล่วงหน้า โดยติดต่อมาที่นายสีเทอด ไตรยะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน หรือหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 3 เป็นต้น แต่ที่เป็นหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อติดต่อนัดหมายวัน เวลา จำนวนนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายต่างๆ รายละเอียดเกี่ยวกับอาหาร หรือรายการอาหาร ตลอดจนการแสดง (ในกรณีที่มียกนักท่องเที่ยวไม่มาก) ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ทุกครั้ง ทั้งที่มาเป็นครอบครัว และมาเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เคยมาค้างในหมู่บ้านมากที่สุด 80 คน ส่วนคนที่มาท่องเที่ยวแต่ไม่ค้างมีมากที่สุดจำนวน 230 คน

2. หลังจากการตกลงรับนักท่องเที่ยวแล้ว ผู้ใหญ่บ้านจะประกาศให้สมาชิกในหมู่บ้านรับทราบ ถ้ามีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ หรือประมาณตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป จะมีการประกาศ และมีการประชุมชาวบ้าน เพื่อรับทราบ เตรียมงาน และแบ่งงานกันทำ แจกกรรมการทะเบียนบ้านพักเพื่อจัดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักโดยมี นายทอง คนชื่อ และนายขวัญชัย ปัททะทุม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นคนรับผิดชอบ ซึ่งหลังจากประกาศรายชื่อบ้านที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวแล้ว ถ้าบ้านหลังใดที่ไม่พร้อมที่จะต้อนรับ เช่น ในขณะที่มีคนป่วยในบ้าน หรือมีเด็กเล็กๆ ไม่มีแรงงานทำอาหาร เป็นต้น ก็จะ ไปแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบเพื่อที่จะประกาศให้บ้านหลังถัดไปรับรองนักท่องเที่ยวแทน ซึ่งสถานที่พักแรม มีบ้านพักที่ลงทะเบียนไว้จำนวน 86 หลังคาเรือน แต่สามารถจัดให้พักได้อย่างสะดวกสบาย 50 หลังคาเรือน เปิดให้พักหลังคาเรือนละ 2 - 4 คน สามารถ รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 200 คน มีอุปกรณ์การพักได้แก่ ที่นอน หมอน มุ้ง บ้านที่จะจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักต้องเป็นบ้านที่มีความพร้อม ทั้งลักษณะบ้าน ห้องนอน เครื่องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว แรงงานในการทำอาหารต้อนรับ โดยบ้านต้องมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะเป็นหลัก

3. การเตรียมงานด้านต่างๆ เช่น เตรียมสถานที่ เตรียมวัด เตรียมป้ายต้อนรับ รวมทั้งเตรียมการด้านต่างๆ คือ

- ฝ่ายประกอบอาหาร คัดรายการอาหาร (ในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้เจาะจงรายการอาหาร) จัดหาวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ประกอบอาหาร เตรียมด้วยซาม ทำความสะอาด เป็นต้น มีทีมงานทั้งหมดประมาณ 30 คน โดยแบ่งงานรับผิดชอบตามความสามารถและความสมัครใจ และมีผู้รับผิดชอบหลัก 2 คน คือ นายทุมมา ไตรยะวงศ์ และนางบุญถม ปลื้มจิต

- ฝ่ายต้อนรับ มีการเตรียม จัดหาดอกไม้ หรือมาลัยตามฤดูกาลให้กับนักท่องเที่ยว หากไม่มีก็จะใช้ดอกกุหลาบที่มีการปลูกในพื้นที่ใกล้เคียงทดแทน รวมทั้งการกล่าวต้อนรับ แนะนำหมู่บ้าน เล่าประวัติความเป็นมา แนะนำการใช้ชีวิตในหมู่บ้าน เป็นต้น ในส่วนนี้ชาวบ้านทุกคนรวมกัน มีการเข้าแถวต้อนรับ โดยการแต่งกายผู้เฒ่าซึ่งคนที่รับผิดชอบหลัก คือ ผู้เฒ่าบ้าน, ผู้ช่วยผู้เฒ่าบ้านทั้ง 2 คน และอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน

- ฝ่ายเสิร์ฟน้ำ เตรียมหาน้ำดื่ม แก้วน้ำ อุปกรณ์ที่จะใส่น้ำ และคั้นน้ำใบเตย โดยเน้นน้ำดื่มที่สะอาด หลังจากนักท่องเที่ยวมาถึงสถานที่ที่เตรียมไว้ก็จะบริการน้ำดื่ม และหลังจากรับรองในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาถึงแล้วก็จะ เตรียมน้ำไว้สำหรับอาหารเย็นด้วย ซึ่งทีมงานนี้มีทั้งหมดประมาณ 10 คน โดยมี นางพยอม อุทริกษ์ และนางเจริญ สมสวย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

- ฝ่ายดนตรี เครื่องเสียง จัดเตรียมเครื่องเสียง คอลกชนเครื่องดนตรีที่จะใช้ในวังงาน และนักดนตรีแต่ละชนิดเตรียมตัว มีทีมงานทั้งหมดประมาณ 30 คน มีนายสีเทือก ไตรยะวงศ์ ผู้เฒ่าบ้าน เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

- ฝ่ายการแสดง ฟ้อนรำ มีการแสดงหลายอย่าง ดังนี้ เซิ้ง รำผู้ไท รำบายศรี รำลมพัดพร้าว และรำมวยไทย ซึ่งการแสดงนี้จะเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านส่วนมากมีส่วนร่วม ทุกเพศทุกวัย มีทั้งการแสดงของเด็กและผู้เฒ่า ซึ่งเป็นการแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตต่างๆของชาวผู้ไท มีการนัดหมายและเตรียมการแสดงมีทีมงานทั้งหมดประมาณ 50 คน มีผู้รับผิดชอบหลัก คือ นางนิคณา ไชยฤทธิ์ นางชมพู ไชยฤทธิ์ และนางสาวสุวิภา สมสวย

- ฝ่ายคนแก่ (พิธีกรรม) เป็นกลุ่มผู้อาวุโสในหมู่บ้าน จัดทำพานบายศรี เป็นผู้นำในการทำพิธีกรรม "พิธีบายศรีสู่ขวัญ" การผูกข้อมือนักท่องเที่ยว มีประมาณ 30 คน โดยมี "จ่า" หรือ "ผู้เฒ่าความจำวัน" เป็นหลัก

- ฝ่ายสาธิตวิถีชีวิต (อู๋ฝ่าย/ จักสถาน) ส่วนมากจะเป็นวัยกลางคน และคนชราในหมู่บ้าน มีทีมงานประมาณ 10 คน และมีผู้รับผิดชอบหลัก คือนางจ้อน กาทหว่า

4. การต้อนรับนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาถึงในหมู่บ้านจะมีการจัดการต้อนรับ ดังนี้

- ชาวบ้านที่มาต้อนรับแต่งชุดผู้ไท ยืนเข้าแถวต้อนรับที่หน้าประตูวัด มอบดอกไม้สด หรือมาลัยที่เตรียมไว้แก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวรวมกันที่สถานที่ที่เตรียมไว้ (เก้าอี้นั่ง) ฝ่ายเสิร์ฟ

น้ำบริการน้ำดื่ม พร้อมทั้งผู้ใหญ่บ้านกล่าวต้อนรับ เล่าถึงประวัติหมู่บ้าน การปฏิบัติตนขณะพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และแนะนำบุคลากรฝ่ายต่างๆ ทั้ง ชาวบ้าน อาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ วนอุทยานภูผาวิ้ว นิคหมายกำหนดการเวลาที่จะทำกิจกรรมต่างๆ จัดทะเบียนบ้านพัก หลังจากนั้นเจ้าของบ้านพักก็จะนำนักท่องเที่ยวแยกย้ายกันไปตามบ้านพักที่จัดไว้ ไปทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ ชมและฝึกหัดทอดผ้าผ้าย การมัดเย็บเสื้อผู้ไทโดยมือ การทำพานบายศรี การเล่นดนตรีพื้นเมือง และพ็อนผู้ไท นอกจากนี้ยังมีสินค้าพื้นเมืองจำหน่าย เช่น กระเป๋ายางขนาดต่างๆ เสื้อสำเร็จรูป กางเกง กระโปรง ผ้าพันคอ ผ้าโพกผม เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะซื้อเป็นของฝากได้ด้วย หรือจะร่วมทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวที่พักก็ได้

- ในช่วงเย็นส่วนมากจะนิคมหมาย ส่วนมากนิคมหมายเวลา 19.00 น. นักท่องเที่ยว และชาวบ้านแต่งกายชุดผู้ไท ไปรวมกันที่สถานที่จัดงาน (ที่วัด) ร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ และผูกข้อมือ รับประทานอาหารเย็น "พาแดง" ซึ่งจะเป็นอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น แกงอ่อมหอย หน่อไม้ ผักหวาน เห็ด ไช้ผัดแดง วาปลา ส้มตำ และอาหารอื่นๆตามฤดูกาล นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มสามารถที่จะสั่งอาหารได้ตามความต้องการ ภายได้ข้อตกลงของชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาจะเป็นอาหารพื้นเมือง แต่อาหารบางชนิดจะลดความเผ็ดลง มีรสชาติกลาง ๆ ไม่ใช่อาหารรสจัดและมีอาหารที่สามารถรับประทานได้ตลอด เช่น ไช้เจียว ซึ่งในการรับประทานอาหารจะมีคนตริบรลงตลอด หลังจากนั้นจะเป็นการแสดงชุดต่างๆ ที่เตรียมไว้ หรือจะมีการแสดงและเปลี่ยนกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านก็ได้ หลังจากนั้นจะเป็นการสนุกสนานร่วมกันระหว่าง ชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว เช่น พ็อนรำ เป็นต้น และส่วนมากเมื่อถึงเวลา 21.00 น. ก็จะกลับไป พักแรมยังบ้านพัก แต่ก็ยังมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ร่วมสนุกศึกษากว่านั้น เวลาจึงไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

- หลังจากตื่นนอนในตอนเช้าจะใส่บาตรที่หน้าบ้านพัก หรือใส่บาตรร่วมกันเป็นกลุ่มในสถานที่ที่เตรียมไว้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม จากนั้นก็แล้วแต่นักท่องเที่ยวจะสนใจไปเที่ยวที่ใด เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมภูเขา หินประหลาด น้ำตก คาดสูง คาดยาว ลานสไลด์เดอร์ พระน้ไม้ป่าหายาก พืชสมุนไพร ฯลฯ เส้นทางเดินป่าชมธรรมชาติ วนอุทยานแห่งชาติภูผาวิ้ว โดยมีจุดพักที่ถ้ำถ้ำน้ำทิพย์ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จากครัวเรือนที่พัก ซึ่งส่วนนี้ นักท่องเที่ยวชอบมาก รวมทั้งเด็กๆ และ ผู้ใหญ่ที่นำเที่ยวก็มีความสุข พอใจทั้ง 2 ฝ่าย การไปเที่ยวชมธรรมชาตินี้ นักท่องเที่ยวบางคนก็ไปก่อนรับประทานอาหารเช้า บางคนก็ไปหลังรับประทานอาหารเช้าเสร็จแล้ว ขึ้นอยู่กับความพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ป่าไม้ / ภูเขา / ภูผาวัว ภูชะตุม ภูกอง ดานโหลง กรงนกทา เตาฮาง
 - ภูเขา / ที่ชมวิว ผานางแอ่น ผานางคอย
 - ธรรมชาติ น้ำตกตาดสูง ตาดยาว ดานสไลเดอร์
 - ธรรมชาติและสมุนไพร มีทุ่งกระเจียวนับพันไร่
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติและสมุนไพรที่บ้าน มี 2 เส้นทาง
- เส้นทางที่ 1 ภูผาวัว - น้ำตกตาดยาว - กรงนกทา - เตาฮาง ระยะทาง 1.5 ก.ม.
 - เส้นทางที่ 2 ภูผาวัว - น้ำตกตาดสูง - ภูชมวิว - ผานางแอ่น - ผานางคอย - ดานโหลง ระยะทาง 2 ก.ม.

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้วนักท่องเที่ยวยังสามารถเที่ยวชมหมู่บ้าน ลักษณะบ้านผู้ไท วิถีชีวิต พิธีกรรม กิจกรรมทางการเกษตร และกิจกรรมต่างๆของชาวบ้านได้ หากสนใจร่วมทำกิจกรรมต่างๆก็สามารถร่วมสังเกตการณ์และทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชาวบ้านได้ เช่น การทอผ้า การเย็บผ้าด้วยมือ จักสาน จับปลา ทำนา การไถนา การดำนาเกี่ยวข้าว เลี้ยงสัตว์ เก็บเห็ด หวาย ผักหวาน แห่ไข่มดแดง จับแมลง กบ เขียด และการประกอบอาหารพื้นเมือง หรือของเล่นพื้นบ้าน เช่น ปี่ขังข้าว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมตามฤดูกาล

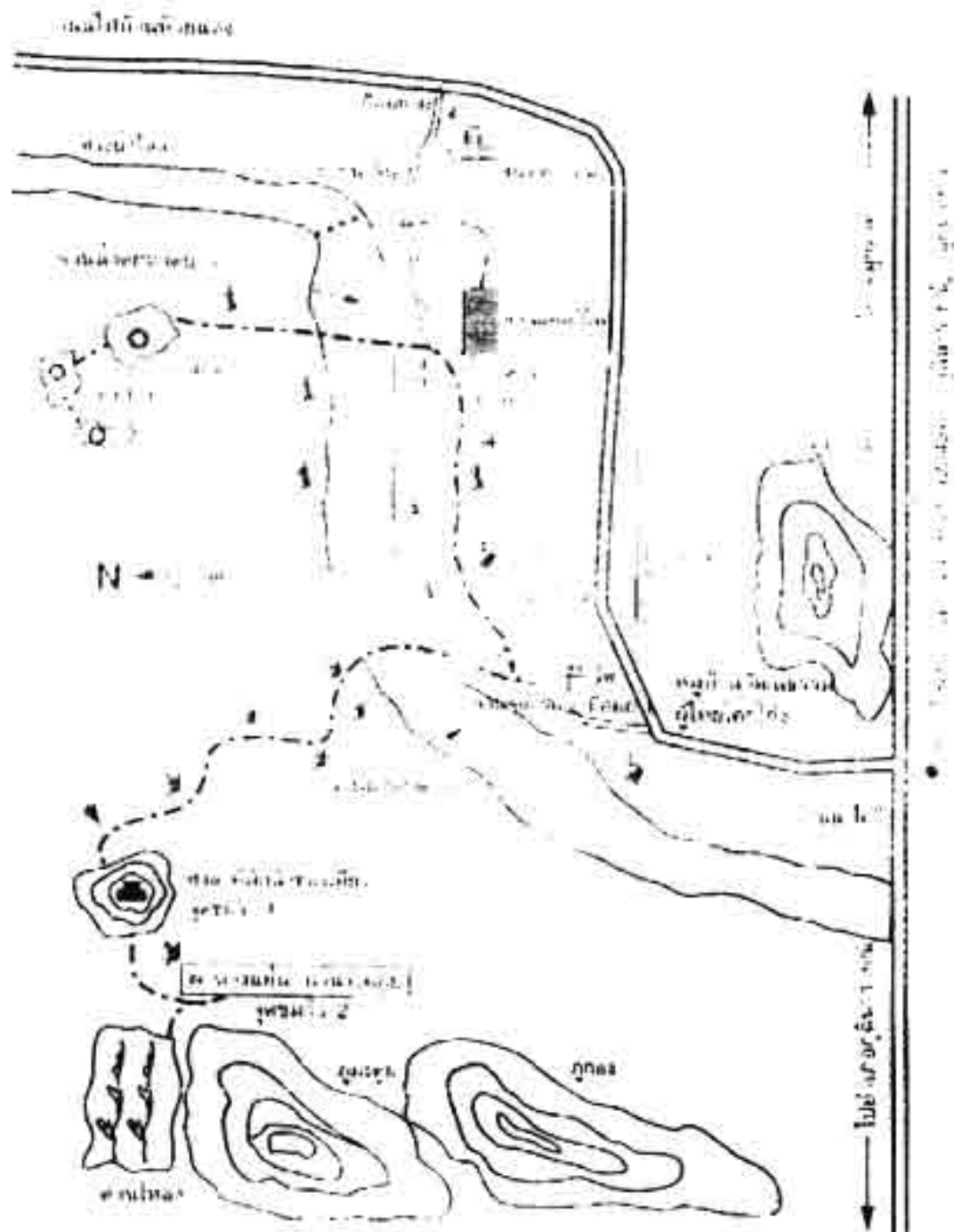
นอกจากนี้ยังสามารถหาซื้อของฝากได้ ไม่ว่าจะเป็นผ้าฝ้ายพื้นเมือง ผ้าฝ้ายลายจิด ผ้าฝ้ายพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ หรือผ้าฝ้ายสำเร็จรูปเย็บมือ ทั้งเสื้อ กางเกง กระโปรง หรือเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายผู้ไทก็มี

ซึ่งนอกจากนี้จากการเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ชาวบ้านก็จะมีอาชีพเสริม อีกอาชีพ คือ การอบสมุนไพร และการนวดแผนโบราณ โดยผ่านการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบ้านที่เข้าร่วมโครงการก็จะมีป้ายติดบอกไว้ที่หน้าบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเรียกใช้บริการได้ตามบ้านที่พัก ทั้งการอบสมุนไพรและการนวดตัว ซึ่งมีอัตราค่าบริการดังนี้

- นวดประคบสมุนไพร
 - ทั้งตัว 100 บาท
 - เฉพาะที่ 30 บาท
- อบสมุนไพร 60 บาท

5. จัดการเรื่องการเงิน จำนวนเงินที่ได้รับมาทั้งหมด รวบรวมค่าใช้จ่ายต่างๆ และจัดเงินรายได้ แบ่งให้ชาวบ้านทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับฝ่ายต่างๆ กระจายให้แก่ละหลังคาเรือน และแบ่งเข้ากลุ่ม

แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง

เส้นทางเดินป่า

เส้นทางที่ 1 ภูหลวง-น้ำตกผานางคอย-ถ้ำนกกระทา-ศาลาชมธรรมชาติ ระยะทาง 1.5 กม.

เส้นทางที่ 2 ภูหลวง-น้ำตกผานางคอย-จุดชมวิวด้านบน-ผานางคอย-ผานางคอย-ผานางคอย ระยะทาง 2 กม.

รายชื่อคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1. นายสีเทียด ไตรชะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายขวัญชัย ปัททะทุม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายคอง กนซื่อ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ฝ่ายประชาสัมพันธ์

1. นายพร อัฐนาค
2. นายจุฬา ศรีบุตตะ
3. นายสุพจน์ สารผล
4. นางปัจฉิวิ ศรีกำพล

ฝ่ายการเงินและบัญชี

1. นายวิศิ คนหาญ
2. นายเมษ อัฐนาค
3. นายหนูรัก คนหาญ
4. นายบุคคี แสงโครต

ฝ่ายอาหารและต้อนรับ

1. นายขวัญชัย ปัททะทุม
2. นายเกรือ กนซื่อ
3. นายสะฮ้อน ไชยฤทธิ์

กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมือง

1. นางไกรศรี หนองสูง
2. นางบรรทม ศรีบุตตะ
3. นางสนอง ไตรชะวงศ์

อัตราค่าพักแรม / รายได้จากการท่องเที่ยว

ในการเดินทางเป็นหมู่คณะฯ อัตราค่าพักแรม โดยรวมอาหารท้องถิ่น 3 มื้อ มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ ค้อนรับ การแสดงดนตรีพื้นเมือง นำชมแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

คณะละ 5-9 คน	ท่านละ	700	บาท
คณะละ 10-19 คน	ท่านละ	600	บาท
คณะละ 20 คนขึ้นไป	ท่านละ	500	บาท

นอกจากจะมาเป็นหมู่คณะแล้วถ้าจะมาท่องเที่ยวส่วนตัว 2-3คน ก็สามารถที่จะมาได้ แต่การแสดงและพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะไม่ค่อยมี หรือถ้ามีก็จัดเล็กๆ แต่จะให้เห็นสภาพชีวิตที่แท้จริงของชุมชน และสามารถพักค้างคืนได้เช่นเดียวกัน ส่วนอัตราค่าที่พักไม่ได้มีการกำหนดที่แน่นอน

การจัดสรรเงินรายได้จากการท่องเที่ยว เมื่อมีรายรับจากคณะนักท่องเที่ยวจะจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

1. ค่าบ้านพัก	ร้อยละ	40
2. ค่าอาหาร	ร้อยละ	30
3. การแสดงต้อนรับ	ร้อยละ	15
4. กองทุนหมู่บ้าน	ร้อยละ	5
5. คริวเรือนทุกหลังคา	ร้อยละ	10

แต่การจัดสรรรายได้จะไม่แน่นอน สัดส่วนต่างๆ ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เหลือในแต่ละครั้ง ถ้าเงินเหลือน้อยก็จะไม่ได้แบ่งเข้ากองทุนหมู่บ้าน

ชุมชนได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

- ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก อาหาร ที่พัก และการนำชมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

- มีถนนลาดยางสามารถเดินทางได้สะดวกยิ่งขึ้น
- ชุมชนมีความรักและสามัคคีในการทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้น
- มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมผู้ไทของตนเอง และคิใจที่มีผู้คนสนใจ
- ชาวชนมีการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

รางวัล / ผลงานที่เคยได้รับ มีดังนี้

1. รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยอดเยี่ยม (รางวัลกินรี) ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยอดเยี่ยม ครั้งที่ 3 ประจำปี 2543 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
2. ได้รับโล่รางวัลชุมชนดีเด่น ประจำปี 2542 จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
3. สภาวัฒนธรรมเกือบทั่วภาคอีสานเดินทางมาศึกษาและดูงาน ได้แก่ ขุนภราชธานี ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร เป็นต้น
4. ได้รับรางวัลแต่งกายพื้นเมืองขบวนแห่ผ้าป่าเทิดพระเกียรติ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช อำเภอกุฉินารายณ์
5. วิถีชีวิตชุมชนเดินทางไปแสดงในงานวัฒนธรรมนครนายกมรดกแห่งชาติ ที่จังหวัดนครนายก ของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ในเดือน สิงหาคม 2542
6. จัดวิถีชีวิตของชุมชนเดินทางไปแสดงในงานวัฒนธรรมกระบี่เบิกฟ้าอันดามัน ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดกระบี่ในเดือน พฤศจิกายน 2542

7. ได้รับโล่รางวัลจากรายการบ้านเลขที่ 5 ประเภทอาหารพื้นบ้าน สถานีโทรทัศน์ช่อง 5

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

ชุมชนได้รับการสนับสนุน (การพัฒนา / สังคม / เศรษฐกิจ / วัฒนธรรม) จากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- โรงเรียนบ้านโลกโอง สนับสนุนเรื่องการแสดง การถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของชาวผู้ไทให้คงอยู่ต่อไป
- อบต. กุดหว้า สนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และสนับสนุนกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน
- พัฒนาชุมชนอำเภอภูจินาราชณ์ ให้การสนับสนุนด้านฝึกอาชีพ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
- สาธารณสุข การให้ความรู้ด้านสุขภาพและความสะอาดบ้านเรือนและอาหาร ตลอดจนการแพทย์แผนไทย ทั้งการนวดตัว และการอบ ประคบสมุนไพร
- วนอุทยานภูผาหัว กรมป่าไม้ ทำป้ายสื่อความหมายต้นไม้ในวนอุทยาน จัดทำถนนทางเดินป่า เดินศึกษาธรรมชาติ ตลอดจนดูแลเรื่องความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวนี้สู่บุคคลภายนอก
- จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างในจังหวัด จัดให้เป็นหมู่บ้านนำร่องเรื่องการท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมผู้ไท
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขต 3 การประชาสัมพันธ์
- เกษตรอำเภอ

รายการหนังสือวิทยุโทรทัศน์ที่ผ่านมา

รายการต่างๆที่เผยแพร่ทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์ในรอบปีที่ผ่านมาดังต่อไปนี้ ปี พ.ศ. 2543

1. เผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทรายการ " ได้ฟ้าสีฟ้าอารยธรรมวัฒนธรรมสองแผ่นดิน " ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง itv
2. รายการ " เทียวละไมไทยแลนด์ " ทางสถานีวิทยุ itv
3. รายการ " เมืองไทยเมืองยิ้ม " ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9
4. รายการ " ตามรอยบรรพชนคนผู้ไทโลกโองกาฬสินธุ์ " ทางสถานีวิทยุช่อง 3
5. รายการ " อนุรักษ์อาหารพื้นเมือง " ทางสถานีวิทยุช่อง 5
6. รายการ " ตะลุยเที่ยวที่ชาวไทย " ช่อง itv

7. รายการอื่น ๆ ของประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์และการท่องเที่ยวเขต 4 จังหวัดขอนแก่น
8. รายการ "มหัศจรรย์ไทยแลนด์" ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9

รายการต่างๆ ที่กล่าวมานี้ได้รับความสนับสนุนอย่างดียิ่งจากหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน หนังสือพิมพ์ และสื่อวิทยุโทรทัศน์ทุกช่องทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชาวผู้ไทได้มีโอกาสสร้างรายได้ความภาคภูมิใจ ในวัฒนธรรมที่งดงามมีโอกาสเผยแพร่สู่สายตาของชาวโลก นอกจากนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับผู้ไทบ้านโลกไกลในวารสาร นิตยสารต่าง ๆ อีกมากมายเสมอมา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสรุปได้ดังนี้

สิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจ

1. วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวผู้ไทที่หลงอยู่ในปัจจุบันที่หมู่บ้านยังคงรักษาและสืบทอดไว้อย่างเหนียวแน่น ในส่วนนี้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก ทั้งพิธีกรรมต่างๆ การละเล่นพื้นบ้าน การแสดง การเล่นนิทานพื้นบ้าน การแต่งกายของชาวผู้ไท ดอกไม้ท้องถิ่น ผ้าฝ้ายทอมือ การจักสาน อาหารพื้นบ้าน ตลอดจนการต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีของชาวบ้าน และสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความประทับใจมาก และต้องการให้คงอยู่ต่อไป

2. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในการนำเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ทั้งในหมู่บ้าน และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เหมาะสม และนักท่องเที่ยวต่างก็มีความพอใจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก ๆ ที่เข้ามาเป็นมัคคุเทศก์

3. ที่พัก ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากพอใจในความสะดวกสบายของบ้านพัก ไม่จำเป็นต้องเป็นบ้านสมัยใหม่

ข้อติชมและข้อเสนอแนะ

1. วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจมากและมีความประทับใจมากเช่นกัน ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงเสนอให้มีการรักษาไว้ และสืบต่อไปยังเยาวชนรุ่นหลัง เพราะในหลาย ๆ เรื่องปัจจุบันจะมีเฉพาะคนแก่เท่านั้นที่รู้เรื่อง ดังนั้นควรจะมีการถ่ายทอดสู่คนในรุ่นต่อไป เพื่อให้สูญหาย อีกทั้งสามารถนำสิ่งเหล่านี้มาเพิ่มจุดขายให้กับชุมชนได้ เช่น วิถีชีวิตผู้ไท การละเล่นพื้นบ้าน เรื่องเล่าเกี่ยวกับชาวผู้ไท การประกอบอาชีพต่างๆ (ทั้งการทำนา ทอผ้า และจักสาน เป็นต้น) ตลอดจนภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ อีกทั้งการแต่งกายของชาวผู้ไท ซึ่งเป็นสิ่งที่สวยงามถ้ามีการแต่งกายผู้ไทได้ตลอดก็จะเป็นสิ่งที่ดี

2. บ้านพัก บ้านที่เปิดให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนยังไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน มีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ไม่ได้รับการต้อนรับที่เหมาะสมนัก เช่น ขาดแรงงานในการประกอบอาหาร (ชาวบ้านบางคนยังไม่กล้าทำอาหารที่บ้านให้นักท่องเที่ยวที่พักในบ้านทาน เพราะไม่แน่ใจว่านักท่องเที่ยวจะทานได้ จึงซื้ออาหารจากร้านค้าให้นักท่องเที่ยวรับประทาน) และไม่มีเวลาให้กับนักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวสถานที่ต่างๆ

4. การจัดการขยะ นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมีความกังวลเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการกำจัดขยะที่ถูกต้องลักษณะ เกรงว่าเมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นขยะจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชน

จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโลกโกง ค่อนข้างเป็นที่ประทับใจ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในความพร้อมเพรียงและความมีน้ำใจตลอดจนอัธยาศัยไมตรีของคนในชุมชน แต่ในสภาพโครงสร้างของหมู่บ้านที่ยังไม่มีระบบการจัดการสาธารณสุขโลก และมลภาวะที่จะเกิดตามมาพร้อมกับความเจริญของสังคม และการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามแนวคิดของทางการที่ยึดติดกับความเจริญทางสังคมแบบใหม่ อาจไม่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวทั้งวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน จึงเป็นประเด็นที่น่าจะได้รับการพิจารณาและดำเนินการ โดยเร่งด่วนต่อไป

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่บ้านหมู่บ้านโคกโก่ง จากเอกสารและการสำรวจในภาคสนาม ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านทั้งในด้านโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และจากการทำเวทีประชาคมร่วมกับชุมชน โคกโก่งทำให้มองเห็นปัญหาร่วมกันกับทั้งคณะผู้วิจัย และชุมชน ซึ่งหากมีการพัฒนาแก้ปัญหาการจัดการด้านต่างๆ ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง น่าจะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน และแม้ว่าการริเริ่มในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโคกโก่งจะเกิดขึ้นจากหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นสถาบันชั้นปกครอง มีอำนาจบังคับบัญชาและกำกับดูแลชุมชน แต่ความความศรัทธาความเข้าใจของคนในชุมชนโคกโก่ง หน่วยงานราชการมีฐานะเช่นเดียวกับผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชน ซึ่งคนกลุ่มผู้โศกเศร้าหรือเชื่อในผู้นำชุมชนอย่างมั่นคงอยู่แล้ว ดังนั้น โครงการที่หน่วยงานราชการริเริ่มจึงอาจส่งผ่านความคิดและการจัดการไปยังผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน คนในชุมชนทั้งหมดก็จะเชื่อฟังและดำเนินการตาม ประกอบกับการสนับสนุนจาก ททท. อย่างใกล้ชิดในการบริหารจัดการรองรับนักท่องเที่ยวในระยะแรก ให้บ้านโคกโก่งสามารถจัดการท่องเที่ยวผ่านมาได้ แต่ในขณะนี้การสนับสนุนดังกล่าวลดน้อยลง และมีการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการต่างๆ ของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่กระจายเข้าไปทุกหมู่บ้านมากขึ้น ทำให้บ้านโคกโก่งประสบปัญหาการจัดการท่องเที่ยวจริงอนุรักษนิยมในชุมชน ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทางสังคมด้านต่างๆซึ่งชาวบ้านยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างสอดคล้องนัก และเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ผู้เกี่ยวข้องน่าจะมีความตระหนัก และเร่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวจริงอนุรักษนิยมและความเจริญที่เข้าไปพร้อมกับการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านโคกโก่ง

1. ขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร น้ำดื่มและน้ำใช้ รวมทั้งน้ำสำหรับการท่องเที่ยวปัญหานี้เป็นปัญหาหลักของตำบลกุดหว้า และชาวบ้านโคกโก่ง เพราะน้ำตกและลานสไลเดอร์และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่มีน้ำเฉพาะช่วงหน้าฝนเพียงช่วงสั้นๆเท่านั้น น้ำในการทำการเกษตรก็มีเฉพาะหน้าฝน ไม่สามารถเพาะปลูกพืชหน้าแล้งได้ ซึ่งถ้าสามารถทำการเกษตรดูแลได้ก็จะสามารถนำมาประกอบอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อีก

ทางหนึ่ง ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารจากภายนอก อีกทั้งน้ำดื่ม น้ำใช้ ก็มีส่วนสำคัญ เพราะน้ำที่สะอาดและเพียงพอเป็นส่วนหนึ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ ปัจจุบันต้องซื้อน้ำบรรจุขวดมาให้นักท่องเที่ยว

2. ความทันสมัยได้เริ่มเข้าในหมู่บ้าน ชาวบ้านต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นตามกระแสพัฒนาที่มาจากสังคมเมืองผ่านมาทางสื่อต่างๆ รูปแบบบ้านผู้ไท และวิถีชีวิตแบบเดิมอาจจะหายไป วัฒนธรรมดั้งเดิมอาจเปลี่ยนแปลงไปหากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ เพราะนักท่องเที่ยวยังต้องการเห็นสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ต้องการดูบ้านผู้ไทดั้งเดิม รวมทั้งอาหารและการแต่งกาย

3. สถานที่กำจัดขยะ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่ตามมาคือขยะ ทั้งขยะตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และขยะตามหมู่บ้าน ปัจจุบันยังไม่ได้รับการดูแลให้ถูกสุขลักษณะอย่างเหมาะสม

4. ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อให้เกิดกลุ่มอาชีพขึ้นในชุมชน แต่ในหมู่บ้านเองยังไม่มีการรวมกลุ่มกันคึกคัก และเป็นปัญหาการพัฒนาที่ไปกันคนละทิศทาง

5. นักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักแพร่หลายทั่วไป การประชาสัมพันธ์ยังไม่ดี และไม่ทั่วถึงเพียงพอ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่ง ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องของทั้งสององค์กรเปลี่ยนไปตามวาระการรับราชการ มีการโยกย้าย การประชาสัมพันธ์จึงขาดความต่อเนื่อง การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระยะแรก เป็นการจัดการภายนอกเกือบทั้งหมด เช่น การนำคณะนักท่องเที่ยวที่เป็นสื่อมวลชน บริษัทนำเที่ยวจากส่วนกลาง และการศึกษาดูงานจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเอง ส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ของ ททท. การประชาสัมพันธ์ในช่วงแรกจึงค่อนข้างกว้างขวาง มีนักท่องเที่ยวเข้าไปค่อนข้างมากและต่อเนื่อง จนบางวันมีหลายกลุ่มเข้าไปพักแรมแต่การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องทำให้นักท่องเที่ยวลดน้อยลง บางเดือนจึงไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปพักแรมเลย จากการประชุมร่วมกัน ชุมชนต้องการให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละครั้ง

6. ห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยว และที่พักแรมแบบมากางเต็นท์ยังไม่เพียงพอ

7. การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก โทรศัพท์เคลื่อนที่ใช้ได้ไม่สะดวก โทรศัพท์สาธารณะเสียอยู่บ่อยๆ

8. การทำแหล่งพื้นเมือง (แหล่งเกลือ) ยังไม่ได้มีการควบคุมมาตรฐาน และยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากสรรพสามิต

บทวิเคราะห์เชิงกระบวนการทำงาน

การเรียนรู้ของทีมวิจัยและชาวบ้าน ในกระบวนการทำงานวิจัย เรื่องการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพ การจัดการท่องเที่ยวบ้าน โศกโก่ง ค.กุคหว้า อ.ภูฉิมราชย์ จ.กาฬสินธุ์

จากการที่ทีมวิจัยได้เข้าไปดำเนินงานหมู่บ้าน โศกโก่ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมผู้ไท ที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง มีการจัดการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี 2541 และได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยอดเยี่ยมประเภทชุมชน ในปี พ.ศ. 2543 ชาวบ้านจึงคุ้นเคยกับการต้อนรับคนแปลกหน้า และสามารถปฏิบัติตนในฐานะเจ้าของบ้านตามวิถีชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการที่ทีมวิจัยเข้าไปสำรวจข้อมูลในหมู่บ้านด้วยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในสถานภาพต่างๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, กรรมการอบต, อาจารย์ใหญ่, ประธานกลุ่มแม่บ้าน และการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปชาวบ้านทุกคนจึงสามารถให้ข้อมูลและสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยด้วยความเป็นกันเอง และแสดงความยินดีที่ได้มีโอกาสต้อนรับด้วยการยกน้ำดื่มมาให้และเชิญชวนรับประทานอาหารร่วมกันหากถึงเวลาอาหาร บางบ้านถึงกับเอาหมอนซิค ซึ่งมีกันอยู่หลายใบในทุกบ้าน มาให้นอนเล่น เมื่อเห็นว่าการสนทนาอีกเสียเวลานาน เพราะทุกบ้านมักจะมีแคร่ไม้ไผ่ วางไว้ใต้墩บ้าน ซึ่งยกพื้นสูง หรือวางไว้หน้าบ้านสำหรับนั่งเล่น, ทำงาน, ทานข้าว และนั่งสนทนากัน

พฤติกรรมการต้อนรับแขกของชาวบ้าน โศกโก่ง ทำให้กระบวนการทำงานของทีมวิจัยได้รับความสะดวกในการสร้างความคุ้นเคยได้อย่างรวดเร็ว สามารถทำงานกระบวนการกลุ่มในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้กว้างขวางมากขึ้น แม้ว่าจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โศกโก่งจะเริ่มขึ้นจากคำริ และการจัดการของทางราชการเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และได้มีการวางรากฐานการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไว้เป็นเบื้องต้นแต่กระบวนการดำเนินงานภายในหมู่บ้านในระยะต่อมาล้วนเป็นการบริหารจัดการภายในชุมชนเกือบทั้งหมดรวมทั้งการประสานงานติดต่อเพื่อเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งแต่เดิมต้องติดต่อผ่านอำเภอแต่เมื่อองค์การโทรศัพท์ได้ ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะไว้ในหมู่บ้าน การติดต่อจึงทำได้สะดวกขึ้น สามารถตอบรับงานได้โดยตรง (อาจเสียเวลาเล็กน้อยในการตามตัวผู้ใหญ่บ้านเพื่อมารับโทรศัพท์) หากตอบรับกำหนดนัดหมายกันเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการประชุมกันในกลุ่ม ในกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เพื่อเตรียมการและแบ่งความรับผิดชอบตามภาระงานของแต่ละฝ่าย แล้วผู้ใหญ่บ้านจะประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในหมู่บ้านได้รับทราบรายละเอียดการต้อนรับนักท่องเที่ยวทางหอกระจายข่าว ซึ่งผู้ใหญ่บ้านจะสื่อข้อมูลข่าวสารต่างๆ กับคนในหมู่บ้านเป็นประจำอยู่แล้วในทุกๆ เช้า ก่อนที่ชาวบ้านจะออกไปทำงานในไร่นานอกหมู่บ้าน ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านจึงดำเนินการในรูปแบบการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเดิวกันผ่านไปด้วยความเรียบร้อยทุกครั้ง

ปัญหาที่เคยกิดขึ้นบ้างก็คือการประสานงาน ซึ่งไม่เป็นไปตามนัดหมายคือเมื่อถึงวันนัดแล้วนักท่องเที่ยวไม่ได้เดินทางเข้ามาในหมู่บ้านตามที่กำหนดไว้ คณะกรรมการต้องแก้ปัญหาในเรื่องอาหารที่ส่วนหนึ่งต้องลงทุนซื้อวัตถุดิบมาเป็นส่วนประกอบและต้องแจกจ่ายกันไปรับประทาน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นั้นไม่ต้องลงทุนเป็นเงินตราแต่ทุกคนต้องเสียเวลาในการเตรียมการ โดยไม่ได้มีการนำเสนอ

ดังนั้นปัญหาหลักที่ชาวบ้านมองเห็นคือปัญหาในการประสานงานกับนักท่องเที่ยว

เมื่อทีมวิจัยเดินทางเข้าไปทำงานวิจัยในหมู่บ้านและได้สัมภาษณ์ตลอดจนมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านแล้ว พบปัญหาในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวและได้เสนอแนะกับกลุ่มชาวบ้านบางส่วน เพื่อให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ประหยัด และมีส่วนร่วมกันอย่างเหนียวแน่นขึ้น ทั้งยังคงจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนให้ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ด้วย

แนวคิดในการ ปกุดผักพื้นบ้านเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลาเพื่อใช้ประกอบอาหารประจำวัน และใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยว ปกติชาวบ้านจะปลูกผักสวนครัวไว้ในไร่นาของตน และปลูกพืชผักสมุนไพรไว้ใกล้บ้าน แต่จะปลูกเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือนและไม่ได้ปลูกทุกครัวเรือนเพราะส่วนหนึ่งยังสามารถเก็บหาอาหารได้จากป่าใกล้หมู่บ้าน ซึ่งจะมีอาหารเปลี่ยนไปตามฤดูกาล และยังคงมีเพียงพอสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ เช่น หน่อไม้ หน่อหวาย ผักหวาน เห็ด ตะไคร้ ใบย่านาง ใบมะกรูด ใบโหระพา กระเพรา แมงลัก พริก เป็นต้น และจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ทราบปัญหาการพัฒนา คือ เรื่องน้ำ ที่มีเพียงพอสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันปกติของหมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งชาวบ้านเก็บกักน้ำฝนไว้ใช้ส่วนหนึ่งและใช้น้ำบ่อ และน้ำบาดาลในหมู่บ้านซึ่งมีอยู่ 2 บ่อ และมีสระน้ำในไร่นาอีกประมาณ 50 แห่ง แต่ก็ไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูกนอกฤดู เพราะส่วนใหญ่เป็นบ่อน้ำขนาดเล็ก ส่วนการเก็บกักน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติก็ยังเป็นไปได้ยาก เพราะพื้นที่สูงน้ำที่ไหลลงจากเขามีความแรงและมีปริมาณมาก และไหลสู่ที่นาซึ่งทำร่องน้ำไว้แต่ชาวบ้านไม่สามารถสร้างฝายขนาดใหญ่เก็บกักน้ำไว้ได้ และปัญหาการใช้น้ำยังต้องการความร่วมมือกับ

หมู่บ้านข้างเคียง โดยเฉพาะบ้านห้วยแดง ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นน้ำ และจะมีผลกระทบจากการใช้น้ำร่วมกัน อย่างไรก็ตามชาวบ้านเริ่มมีแนวคิดในการจัดการน้ำและเห็นความจำเป็นในการเพิ่มปริมาณน้ำให้มีเพียงพอตลอดปี โดยการขุดบ่อน้ำสาธารณะเพิ่มขึ้นซึ่งควรมหาแหล่งที่มีคาน้ำ เพราะหลายบ่อขุดแล้วไม่ได้น้ำ และต้องการให้ทางราชการจัดทำเขื่อนหรือฝายกั้นน้ำไว้ตอนต้นน้ำซึ่งอยู่ในเขตหมู่บ้านห้วยแดง แต่ต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงประโยชน์ที่ทุกชุมชนจะได้รับจากการสร้างเขื่อน แต่ทั้งนี้ควรต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการ จึงต้องได้รับการช่วยเหลือจากทางการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เรื่องการจัดการน้ำนี้ ชุมชนจึงยังต้องการความช่วยเหลือจากทางการมากกว่าที่จะพยายามจัดการกันเองภายในชุมชนและชุมชนข้างเคียง และชาวบ้านมอง

เห็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงเห็นว่าเป็นการจัดการที่หนักหนากว่ากำลังของชาวบ้านเอง

แนวคิดในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ในกรณีที่มีความต้องการของนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านพร้อมที่จะตอบปฏิเสธ หรือมีการจัดการเพียงให้เข้ามาและรับประทานอาหารกลางวัน จัดการแสดงต้อนรับ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมผู้ไทเท่านั้น ไม่ได้พักแรมในหมู่บ้าน ซึ่งคณะนักท่องเที่ยวลักษณะนี้มีเข้ามาบ่อยครั้งมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจแสดงถึงความไม่พร้อมของการรองรับการพักแรมด้วยหรือไม่ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพราะข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวบางคนที่พักแรมในหมู่บ้านในเรื่องเกี่ยวกับที่พัก ซึ่งยังไม่ได้มาตรฐานในเรื่องของการจัดสัดส่วนของที่พักและความสะอาด ความปลอดภัยในครัวเรือนพัก แต่นักท่องเที่ยวได้รับน้ำใจของชาวบ้านอย่างเปี่ยมล้นจึงช่วยผ่อนคลายอารมณ์ไม่พึงพอใจในเรื่องที่พักได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการพักแรมของนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีที่แท้จริง ซึ่งสิ่งนี้เป็นความประทับใจของนักท่องเที่ยวทุกคน แต่ความพร้อมในการรองรับการพักแรมของชาวบ้านแต่ละหลังยังไม่เท่าเทียมกัน ส่วนหนึ่งมาจากฐานะของเจ้าของบ้านที่แตกต่างกัน อีกส่วนมาจากบุคลิกภาพส่วนตัวของเจ้าของบ้านที่อาจจะเก้อเขินไม่ค่อยกล้าสนทนากับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกขาดความอบอุ่นเป็นกันเอง แต่ชาวบ้านยังมีความพอใจในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งถึงหลังนี้เป็นเรื่องที่สามารถฝึกอบรมและพัฒนาได้

การพักแรมจึงเป็นสิ่งที่ชาวบ้านยังคงมีความพึงพอใจ แต่ต้องการเตรียมความพร้อมในบางเรื่อง หากสามารถดำเนินการได้ ก็น่าจะทำให้การจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโค้งสามารถเชื่อมโยงชนบทในการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน โคกโค้งและชุมชนข้างเคียงได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ชาวบ้านมองเห็นว่า ควรต้องมีการจัดการเรื่องที่พักให้ได้มาตรฐานทำให้เกิดการสร้างที่พักแบบก่ออิฐ โบกปูนขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว แต่อาคารปูนเพียงหลังเดียวในหมู่บ้านทำให้เกิดข้อสนทนากันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งแปลกปลอมในท้องถิ่น ปัญหาการพัฒนาตามสังคมแบบใหม่จึงเป็นเรื่องที่กลุ่มผู้บริหารในหมู่บ้านออกมาเป็นหัวข้อสนทนากับทีมวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในเรื่องการต้อนรับ ที่พัก อาหาร การแสดงพื้นบ้าน การนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นและอื่น ๆ ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีความร่วมมือกันคืออยู่แล้วแต่ยังขาดการนำเสนอวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา หลายคนจึงเตรียมการรับรองนักท่องเที่ยวจนถึงวิถีชีวิตประจำวันดังเดิมไป ทำให้ต้องมีการทำความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชนบทเชิงนิเวศให้ชัดเจนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามในระยะเดียวกันกับที่ชาวบ้านได้พบปะกับทีมวิจัยบ่อยครั้ง ทำให้เกิดกลุ่มเล่านิทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ขึ้นในหมู่บ้าน เขาชนพัฒนา

เป็นผู้นำที่ขอได้หลายคน ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มมัคคุเทศก์น้อยได้ต่อไป, โรงเรียนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านมากขึ้นด้วยการฝึกซ้อมโบราณให้เยาวชนชาย เพื่อแสดงในการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยพร้อมๆ กับการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ ซึ่งเดิมมีแต่ผู้หญิงเป็นฝ่ายแสดง มีการฝึกซ้อมดนตรี และฝึกนักดนตรีรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น เยาวชนจึงได้มีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น และได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านมากขึ้นด้วย

แนวคิดในการจัดการเชิงแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ในประเด็นนี้ชาวบ้านไม่ค่อยได้คำนึงถึงมากนัก แต่นักวิจัยได้เสนอแนวคิดในเรื่องของการจัดการผังชุมชนและโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากเห็นว่าหากไม่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน อาจเกิดปัญหาตามมาแน่นอน เนื่องจากการพัฒนาแบบสังคมเมืองเริ่มเข้ามาในหมู่บ้าน จะทำให้ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน แต่ที่สำคัญคือ ผังของหมู่บ้าน ซึ่งมีการทำถนนคอนกรีตและถนนลาดยางผ่านไปบ้านหัวแดง ในปลาย ปี พ.ศ 2544 ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังเป็นเวลาดำเนิน ๆ ในช่วงหน้าฝนและแห้งหายไปได้ในเวลาไม่นานนัก แต่ในระยะยาวปัญหาน้ำท่วมขังนี้จะมีมากขึ้นเพราะหมู่บ้านยังไม่มีการทำทางระบายน้ำ คงปล่อยไปตามธรรมชาติ ในส่วนปัญหาการจัดการขยะซึ่งเดิมมีปริมาณขยะไม่มากนัก และส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเมื่อมีนักท่องเที่ยวและชาวบ้านรับความเจริญแบบเมืองเข้ามามากขึ้น ปริมาณขยะจึงเพิ่มมากขึ้น และได้นำของไปทิ้งในป่านอกหมู่บ้าน หรือบางหลังคาเรือนยังคงทิ้งอยู่ข้าง ๆ บ้าน โดยไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาตามมาได้ในเวลาอันสั้น ทีมวิจัยจึงได้เสนอให้ผู้นำชาวบ้าน และชาวบ้านได้ตระหนักในเรื่องนี้ ซึ่งก็ได้ผลทางความคิดแต่ยังไม่ได้มีการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนนัก

ในกระบวนการทำงานครั้งนี้ ทำให้ทีมวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในกลุ่มวัฒนธรรมผู้ไทชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการยอมรับความคิดเห็นของคนที่เป็น ผู้นำ แม้ว่าผู้นำจะเป็นผู้ที่มีอายุไม่มากนัก แต่เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชนชาวบ้านทุกคนก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้นำ ดังนั้นหากชุมชนได้ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนมีคุณธรรม และมีวิสัยทัศน์เท่าทันการพัฒนาของสังคมโลก ก็สามารถชี้นำชุมชนไปในแนวทางที่ถูกต้องได้ นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีความรู้สึกยอมรับผู้ปกครองทางราชการค่อนข้างสูง เช่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งการยอมรับความสามารถในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับต่างๆ ด้วย แต่โดยทั่วไปชาวบ้านแสดงความคิดเห็นให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนถึงความพึงพอใจในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และความเป็นอยู่อย่างพอเพียงด้วยการพึ่งพาตนเองตามวิถีดั้งเดิม แม้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น เช่น การส่งลูกหลานเข้าเรียนตามระบบการศึกษา จนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหลายคน ซึ่งส่วนใหญ่ได้เข้าไปอยู่ และทำงานในเมืองใหญ่ต่าง ๆ จะกลับบ้านโลกโง่งเฉพาะเทศกาลสำคัญตามประเพณี แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน

ก็สามารถดำเนินชีวิตตามแบบดั้งเดิมของชุมชน เช่นเดียวกับกลุ่มเยาวชนที่แม้จะเรียนหนังสือในสถาบันการศึกษาต่างๆ แต่เมื่อกลับเข้าหมู่บ้านก็สามารถดำเนินชีวิตตามแบบเดิมได้เป็นปกติ อย่างไรก็ตามในกลุ่มเยาวชนนี้มีบางส่วน โดยเฉพาะเยาวชนชายที่เริ่มรับพฤติกรรมวัยรุ่นในการเสพยาเสพติดมากขึ้น เช่นการดื่มฉลองชัยชนะหรือความพ่ายแพ้ในการแข่งขันฟุตบอลหมู่บ้าน เป็นต้น แม้จะไม่พบพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ก็อาจเป็นเหตุของการทะเลาะวิวาทได้ จึงเห็นว่ากลุ่มเยาวชนน่าจะเป็นประเด็นวิจัยได้อีกส่วนหนึ่ง

ในการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น ส่วนใหญ่พบว่ามีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับกลุ่มไทยอีสาน เนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาช้านานตั้งแต่ก่อนการอพยพข้ามมาจากฝั่งลาว แต่ก็ยังมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีกหลายอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวผู้ไท เช่น ความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณซึ่งมีอยู่อย่างเหนียวแน่น แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธความเชื่อทางพุทธศาสนา การจัดการความขัดแย้งภายในครอบครัวและภายในชุมชน เช่นการมีระบบ พ่อล่าม แม่ล่าม ของคู่แต่งงานซึ่งจะต้องเคารพนับถือกันไปตลอดชีวิต และการยอมรับกติกาของสังคมแบบใหม่มาปรับใช้กับวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มต่างๆ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น มีการเปลี่ยนเวรยามในการดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน การปฏิบัติภาระกิจที่เป็นสาธารณะ เช่น การจัดหาอาหารถวายพระที่วัดยังคงมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอพร้อมและรับรู้ร่วมกันทั้งชุมชน อย่างไรก็ตามความเจริญของสังคม ทำให้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาหลายอย่างเปลี่ยนแปลงและลดความสำคัญลง เช่น การทอผ้า คำข้าว จักสาน การเล่นหนัง การละเล่น การร้องเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น หากหรือพื้นวัฒนธรรมเหล่านี้ให้อยู่คงมีอยู่ในวิถีชีวิตผู้ไท น่าจะเพิ่มมูลค่าในการท่องเที่ยวชมรมของหมู่บ้าน โลก โกง ได้อีกเป็นอย่างมาก ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาเพื่อดำรงคุณค่าวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมให้สามารถดำรงไว้ในสถานการณ์ของสังคมปัจจุบัน จึงน่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้าน โลก โกง ได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น

ในส่วนปัญหาอุปสรรคของการทำงานด้านกระบวนการวิจัยในหมู่บ้าน โลก โกง ไม่มีปัญหามากนัก เนื่องจากชาวบ้านมีความคุ้นเคยกับทีมวิจัยอยู่แล้ว ได้เคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหลายประเด็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว และยังได้มีโอกาสร่วมกันขอความร่วมมือกับกรมทางหลวงและ ททท. ในการจัดทำป้ายชี้ทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาของนักท่องเที่ยวมานานที่ไม่ทราบทางเข้าหมู่บ้าน และขับรถผ่านเลขหมู่บ้าน ไปบ่อยครั้ง จากการดำเนินการร่วมกันทำให้ได้ป้ายบอกทางขนาดมาตรฐานกรมทางหลวงบอกทางเข้าหมู่บ้านอย่างชัดเจน ในราวเดือนธันวาคม 2544 อย่างไรก็ตามการทำงานวิจัยในชุมชน จำเป็นต้องทำงานในลักษณะการวิจัย และพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกระแสการพัฒนาของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เพราะความคุ้นเคยกับทัศนคติและพฤติกรรมแบบเดิมบางอย่าง อาจเป็นอุปสรรคในการจัดการการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พร้อมกันนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ อย่างใกล้ชิด จึงจะช่วยให้การวิจัยและพัฒนาเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสุดท้ายระยะเวลาในการทำงานก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน ในชุมชนเป็นอย่างมาก ในการร่วมกันทำงานในหมู่บ้านทั้งนักวิจัยและชาวบ้านจำเป็นต้องทำงานวิจัยและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมไปพร้อมๆ กันอย่างใกล้ชิด จึงจะทำให้การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโค้ง เป็นระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่อาจใช้เป็นแบบ ในการพัฒนาและวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอื่น ๆ ต่อไปได้ ดังนั้นหากจะให้ได้ การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน จำเป็นต้องการการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ในระยะต่อไป

การศึกษาสภาพพื้นที่และชุมชนครั้งนี้ เป็นการทำความเข้าใจระบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโคกโค้ง โดยอาศัยข้อมูลมือสองและการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการดำเนินงานการท่องเที่ยว แต่การวิจัยและพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกกลุ่ม ทั้งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยตรงและที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม ให้ร่วมกันพัฒนาระบบจนสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน จนสามารถพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

แนวทาง โอกาส และศักยภาพของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

หมู่บ้านผู้ไทโคกโค้งเป็นหมู่บ้านที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจบริเวณวนอุทยานแห่งชาติภูผาวิว นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมที่เป็นตัวของตัวเอง นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจสามารถที่จะเข้ามาศึกษาวิถีชีวิตได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ชุมชนเองต้องรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ยังมีสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น การสานกระเตาะที่หนองห้าง พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดสิมมาโกที่ตำบลบัวขาว อ. กุฉินารายณ์ และภายในตัวจังหวัดเองก็มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ อีกทั้งเส้นทางของจังหวัดกาฬสินธุ์ยังสามารถเชื่อมโยงสู่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งไปทางผ่านไปสู่แหล่งท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านได้อีกด้วย ทั้งนี้เห็นว่ายังมีการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ต้องพัฒนาต่อไป ได้แก่

1. มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม เพื่อกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ทั้งการทอดผ้า และการนวดแผนไทย โดยพัฒนาจากกลุ่มที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ตามความต้องการและความสามารถของแต่ละคน รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการผลิตกับหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลที่มีการ

รวมกลุ่มอยู่แล้ว เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองที่บ้านกุดหว้า เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมาก ชุมชนไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการ แต่ได้มีการเชื่อมเครือข่ายก็สามารถที่จะรับผ้าจากกลุ่มเครือข่ายไปจำหน่ายได้ หรือถ้ากลุ่มในหมู่บ้านผลิตสินค้าได้มากก็สามารถนำสินค้ามาขายให้กับกลุ่มเครือข่ายได้ เช่น ที่กลุ่มบ้านกุดหว้ามีมีตลาดขายส่งที่แน่นอน และยังคงการผลิตอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งบ้านกุดหว้าอยู่ติดถนนสายหลักที่จะเดินทางจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ตู้อะลูอิน โดจีน นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวที่อื่นสามารถที่จะหยุดรอซื้อของได้ทันที โดยจัดทำป้ายแสดงให้ชัดเจน ซึ่งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่มีเวลาไม่มากสามารถซื้อสินค้าได้

2. จัดการขยะอย่างถูกวิธี ทั้งตามหมู่บ้าน และในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันมีการเสนอแผนงานสู่แผนการดำเนินงาน 5 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้าแล้ว (ปี 2545 -2549) หากมีการกระตุ้น และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะ โครงการนี้ น่าจะได้รับการพิจารณาอนุมัติในระดับต้นๆ

3. พัฒนาแหล่งน้ำทั้งน้ำเพื่อการเกษตร และน้ำอุปโภคบริโภคที่ยังขาดแคลน ให้พอเพียง เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวได้

4. ปรับปรุงภูมิทัศน์ที่มีอยู่ในเขตตำบลกุดหว้าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมและเชื่อมโยงกันได้ซึ่งปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า มีแนวความคิดที่จะพัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยชุมจังที่มีธรรมชาติสวยงามให้เป็นแหล่งพักผ่อน และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน และบ้านหนองห้าง (เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านเครื่องจักสาน เป็นแหล่งท่องเที่ยว แห่งหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์) เพื่อให้การเดินทางสะดวกและใกล้ยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาประตูทางเข้าเมืองให้เป็นสวนหย่อม สถานที่พักผ่อนริมทางให้สวยงาม เพราะตำบลกุดหว้าเป็นตำบลที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร

5. พัฒนาและสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มากขึ้น ในทุกเพศและทุกวัย ทั้งมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี ประวัติความเป็นมา นิทาน เรื่องเล่า และความเชื่อต่างๆของชุมชน ให้ทุกคนสามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และเป็นการสืบทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีก รุ่นหนึ่ง และรุ่นต่อไปได้ ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนต่อไป ทั้งยังจะอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างดี และมีความภาคภูมิใจขึ้น

6. อนุรักษ์บ้านผู้ไทไว้ศึกษาวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยของผู้ไท และอาจจะสร้างบ้านพิพิธภัณฑ์ผู้ไทในพื้นที่สาธารณะไว้รองรับการท่องเที่ยวที่น่าจะเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของชาวผู้ไท

7. พัฒนาจุดเด่นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตผู้ไทที่มีอยู่เป็นจุดขายในการท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย พิธีกรรม วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การทอดผ้าพื้นเมือง การจักสาน อาหาร พื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านและเรื่องเล่า เป็นต้น
8. การทำแหล่งพื้นเมือง (แหล่งถนอม) ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานขั้นต่อไป

1. จากการศึกษาเบื้องต้นชี้ให้เห็นประเด็นวิจัยในเชิงพื้นที่หมู่บ้านโลกไก่อ่า มีความสัมพันธ์ และผลกระทบต่อครัวเรือน ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และอยู่ในพื้นที่ที่เป็นทางผ่านจากจังหวัดกาฬสินธุ์สู่จังหวัดมุกดาหาร และออกไปสู่อินโดจีนทั้ง สปป. ลาว , เวียดนามและกัมพูชา
2. การศึกษาผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้กับวนอุทยานภูผาวิ้ว ซึ่งมีสภาพป่าและน้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี และได้รับความนิยมนในระดับชุมชนหรือ อบต. แต่ยังคงต้องมีการดำเนินทบทวน ทบทวนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนต้องศึกษาการปรับกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนให้มากขึ้น
3. แผนปฏิบัติและเค้าโครงประเด็นวิจัยที่จะดำเนินการต่อไป
 - 3.1 ศึกษาประเด็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่เพิ่มเติมในวงกว้างออกไปในระดับตำบล จังหวัดและการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - 3.2 ศึกษาจุดแข็ง และจุดอ่อนของระบบการเกี่ยวเนื่องเชิงอนุรักษ์ของชุมชนโลกไก่อ่า
 - 3.3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและการบริหารการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - 3.4 การพัฒนาระบบการดำเนินงาน การบริหารจัดการร่วมกับชุมชนให้ได้รับความพึงพอใจ สอดคล้อง และตรงกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ตลอดจนการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 - 3.5 จัดทำคู่มือปฏิบัติการ เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 3.6 จัดทำเวทีประชาพิจารณ์ร่วมกับบุคลากรในพื้นที่ นอกพื้นที่ นักวิชาการ และผู้สนใจ เพื่อรับรู้และรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน
4. นำแนวคิดและวิธีการดำเนินงานที่ผ่านการทดสอบ และผ่านการยอมรับของชุมชนบ้านโลกไก่อ่าและชุมชนใกล้เคียง นำเสนอต่อหน้าสาธารณชน
 - จัดทำการประชาสัมพันธ์

- การจัดทำแผนธุรกิจการท่องเที่ยว
- จัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวชุมชน
- จัดทำแนวทางแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวให้เกิดความยุติธรรมในชุมชน

๑.๑๑

5. เสนอประเด็นการวิจัยในพื้นที่ คือนักวิชาการ นักวิจัย เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนา ระบบการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย. 2542. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชข. 2ค). นปพ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. นปพ. แผนชุมชนและแผนพัฒนาการ
เกษตรแบบมีส่วนร่วม ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี. กาศสินธุ์ :
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนตำบลกุดหว้า สำนักงานเกษตรอำเภอ
ภูผามาศ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) : รายงานการศึกษาของ
โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : ททท.
- จิตร ภูมิศักดิ์. 2519. ความเป็นมาของคำ สยาม ไทย ชาวและขอม และลักษณะทางสังคมของ
เชื้อชนชาติ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ถวิล เภรราช. 2512. ประวัติผู้ไท. พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- พจน์ ศรีธรรมสาร. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาถิ่นผู้ไทใน 3 จังหวัด. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น. 2540. การสำรวจข้อมูล
ทางการเกษตรระดับตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540. นปพ.
องค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า. 2545. แผนพัฒนา อบต. 5 ปี (พ.ศ. 2545 - 2549) องค์การ
บริหารส่วนตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี. นปพ.

ภาพหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไท
บ้านโลกโก้

พจนานุกรม สถานที่จัดกิจกรรมร่วมกันของชุมชน

การต้อนรับนักโทษของเที่ยว

นายศรีสุขวิญญู

นุภวัชฌิวิญญู

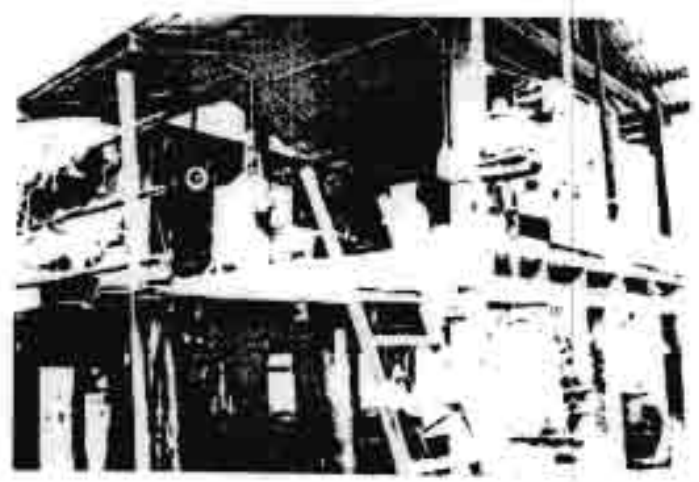

อาหารและการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว

จักสาน ทอผ้าในหมู่บ้าน

ลงแขกเกี่ยวข้าว ฟาดข้าว

เจ็ดคนย่ำ

พิธีแห่

สินค้าพื้นเมืองชาวนักท่องเที่ยว

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

Small mark or character in the center of the page.

Faint, illegible marks or characters in the lower-left quadrant.

Small mark or character in the lower-right quadrant.

Small mark or character in the lower-right quadrant.